

UNIVERZITA KARLOVA
HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

**Využití volného času dětí na 1. stupni základních škol
jako prevence sociálně patologických jevů**

**Leisure time activities of children at primary schools
as prevention of socially pathological phenomena**

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

PaedDr. Mgr. Hana Žáčková

Autor:

Karolina Šafaříková

Praha 2018

Poděkování

Chtěla bych poděkovat PaedDr. Mgr. Hana Žáčkové za odborné vedení mé bakalářské práce, cenné rady, podnětné nápady, ochotu a velmi laskavý přístup. Dále bych chtěla poděkovat své trpělivé rodině za podporu po celou dobu mého studia a také svým přátelům, kteří mi byli nápomocni radou i úsměvem.

V Praze dne 15. 7. 2018

Karolina Šafaříková

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou práci „Využití volného času dětí na 1. stupni základních škol jako prevenci sociálně patologických jevů“ vypracovala samostatně. Dále prohlašuji, že všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 15. 7. 2018

Karolína Šafaříková

Anotace

Bakalářská práce je zaměřená na téma sociálně patologické jevy a volný čas. Vymezuje souvislost mezi vznikem společensky nežádoucích jevů a trávením volného času žáků prvního stupně základní školy. Práce popisuje volný čas, jeho význam a využití, prostředí působící na dítě a nejčastější sociálně patologické jevy v období mladšího a středního školního věku. Cílem bakalářské práce je zjistit, zda má vliv způsob trávení volného času na rizikové chování, které bylo zjišťováno dotazníkovým šetřením.

Klíčová slova

Žák, mladší školní věk, prevence, rodina, sociálně patologické jevy, volný čas

Annotation

The bachelor thesis is focused on social pathological phenomena and the leisure time. It defines the context between the emergence of socially undesirable phenomena and the leisure time activities of pupils at the first stage of primary school. The first part describes leisure time, its importance and utilization, the environment affecting the child and the most common social pathological phenomena in the period of the younger and middle school age. The aim of the bachelor thesis is to find out whether the way of spending leisure time influences the emergence of the risky behaviour that was detected by the anonymous questionnaire survey.

Keywords

Pupil, younger school age, prevention, family, Social Pathological Phenomena, Leisure time

Obsah

Seznam použitých zkratek	7
Úvod.....	8
1 Volný čas	9
1.1 Význam volného času	9
1.2 Využití volného času.....	10
2 Oblasti výchovy ve volném čase	11
2.1 Výchovně-vzdělávací oblast	11
2.2 Zdravotní oblast	11
2.3 Sociální oblast	12
2.4 Preventivní oblast.....	12
3 Charakteristika školních vývojových období pohledem vývojové psychologie	13
3.1 Mladší školní věk	13
3.2 Střední školní věk.....	14
4 Prostředí působící na dítě	15
4.1 Rodina	15
4.1.1 Rodičovský dohled	16
4.1.2 Disciplína v rodině.....	17
4.2 Škola.....	17
4.2.1 Školní družiny.....	18
4.2.2 Školní kluby.....	18
4.2.3 Střediska volného času.....	18
4.3 Média.....	19
5 Sociálně patologické jevy	20
5.1 Šikana.....	20
5.2 Kyberšikana.....	21

5.3	Krádeže	22
5.4	Záškoláctví	22
5.5	Útěky z domova	23
5.6	Vandalismus	24
5.7	Užívání návykových látek.....	24
5.8	Závislost na počítačích.....	24
6	Preventivně výchovná péče	26
6.1	Primární prevence	26
6.2	Sekundární prevence	27
6.3	Terciární prevence.....	27
7	Instituce a zařízení pro vyhledávání poradenské pomoci.....	28
7.1	Diagnostický ústav	29
7.2	Výchovný ústav.....	29
8	Metoda průzkumu.....	31
8.1	Cíle průzkumu.....	32
8.2	Vlastní průzkum.....	32
9	Shrnutí	47
10	Diskuse.....	49
	Závěr	50
	Seznam použité literatury a dalších informačních zdrojů.....	52
	Seznam grafů	57
	Seznam příloh	58

Seznam použitých zkratk

ČSÚ	Český statistický úřad
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí
PPP	Pedagogicko-psychologická poradna
SVP	Středisko výchovné péče

Úvod

V průběhu svých studií jsem každým rokem pracovala s dětmi jako instruktorka na dětských táborech. Jednalo se převážně o děti z dětských domovů, děti ze sociálně slabých rodin, s poruchou chování, autismem nebo jiným postižením či nemocí.

Uvědomila jsem si, jak je dnešní svět pro všechny děti náročným. Dotýká se jich zásadním způsobem v těch nejcitlivějších formách. Dítě potřebuje cítit především lásku a bezpečí. Mít stabilní rodinu, klidný domov. Být vychovááno matkou a otcem, mít sourozence, dvě babičky a dva dědy, tedy vyrůstat v tradiční formě rodiny. Avšak vztahy a zodpovědnost dnešních rodičů bývají lehkovážné až pomíjivé. Řeší pouze své zájmy bez ohledu na děti, které rozchody rodičů snášejí velmi těžce.

Avšak nejen nestabilní rodinné zázemí působí na děti negativně. Uspěchaná doba je zatěžuje, aniž by si to uvědomovaly. IT technologie je zahlcují překotnými informacemi. Mobilní telefony a informační systémy dobu zrychlují. Dnešní děti se bez těchto možností už ani nedokážou obejít. Četba pohádek nebo jiných zajímavých knih ve volném čase u dětí postupně mizí a nahrazuje ji počítač. Pobíhání dětí po vyučování na vsích, na hřištích, v parcích nebo kdekoli jinde v přírodě již téměř vymizelo. Není vidět skupinky dětí si společně hrát kopanou, vybíjenou, stopovanou a jiné skupinové hry, aniž by jim to někdo z dospělých organizoval. Děti si postupně přestávají přirozeně společně hrát. Bývají uzavřeni ve svém internetovém světě společně se svými rádoby kamarády a přáteli. Virtuální svět se pro ně stává realitou. Cítí se být obklopeni celým světem, ale ve skutečnosti jsou zcela sami a navíc vystaveni nebezpečí, které internet v plném rozsahu nabízí.

Pro svoji bakalářskou práci jsem si zvolila téma zaměřené na děti v mladším školním věku v jedné základní škole v Plzeňském kraji, odkud pocházím a kde jsem vyrůstala, a chci poukázat na to, že je velmi potřebné se těmto dětem včas věnovat, naučit je vhodně hospodařit se svým volným časem tak, aby v budoucnu měly z čeho čerpat a dokázaly se včas vyvarovat různým nástrahám, které se jim v životě jistě nevyhnou.

Dotazníkovou formou jsem mapovala vyplnění volného času u dětí z 3. až 5. tříd základní školy v souvislosti se závadovým chováním. Cílem bylo zjistit, zda je využívání volného času dětí mladšího školního věku dostačující jako prevence sociálně patologických jevů.

1 Volný čas

„Volný čas je činnost, do níž člověk vstupuje s očekáváním, účastní se jí na základě svého svobodného rozhodnutí a přináší mu příjemné zážitky a uspokojení“ (Hofbauer, 2004, str. 10).

Volný čas u dětí můžeme definovat jako čas po splnění školních a pracovních povinností a realizaci základních biologických potřeb, jako je například jídlo, spánek, hygiena. Ideální je, pokud si dítě svůj volný čas naplňuje z vlastní iniciativy. Měl by mu přinést příjemné zážitky a uspokojení. Podle Hofbauera (2004) jsou hlavní funkce volného času:

- odpočinek (regenerace pracovní síly),
- zábava (regenerace duševních sil),
- rozvoj osobnosti (spoluúčast na vytváření kultury).

Právo dětí na volný čas je zakotveno v Úmluvě o právech dítěte, sdělení č. 104/1991 Sb., článek 31/1, který říká, že: *„Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo dítěte na odpočinek a volný čas, na účast ve hře a oddechové činnosti odpovídající jeho věku, jakož i na svobodnou účast v kulturním životě a umělecké činnosti.“*

1.1 Význam volného času

Volný čas má velikou hodnotu, pokud je využíván ku prospěchu dítěte. Je charakteristickým znakem svobody člověka. Jeho hodnota je úměrná k poměru pracovních a mimopracovních činností. Je jedním z faktorů ovlivňujících osobní kvality (Spousta, 1996).

U malého dítěte disponuje jeho volným časem rodič. Je zabavováno hrou, která je zároveň učením, poznáváním, vede dítě k nápodobě a rozvíjí jeho schopnosti. Činnosti ovšem musí odpovídat věku a schopnostem dítěte. Postupem času má na volný čas dítěte vliv škola a učitelé, kdy musí zvládat úkoly i mimo vyučování. Časem by se dítě mělo naučit samo využívat svůj volný čas po zvládnutí svých povinností. Výsledkem by mělo být uspokojení a odreagování od běžných starostí.

1.2 Využití volného času

Adekvátní využití volného času je významné pro rozvoj trvalých vlastností a zároveň formuje osobnost dítěte. Zájmová činnost by měla být podporována především rodiči, ale i školami a institucemi zabývajícími se rozvojem zájmů dětí a mládeže. Mezi subjekty nabízející zájmovou činnost pro děti a mládež se řadí domy dětí a mládeže, lidové školy umění, střediska volného času, školní kluby, školní družiny, občanské iniciativy, církevní instituce, komerční zařízení, sportovní aktivity např. při tělovýchovných jednotách apod.

Vedení dítěte k adekvátnímu využití volného času je prvotní rolí rodiny, kdy je plně závislé na svých rodičích. Jeho jednání a chování je odrazem svých rodičů, proto by mělo být jimi vedeno krom jiného k pořádku, pravidelnosti, ale také k vhodnému využití času. Již od narození si dítě vytváří ze svých zkušeností jednotný model. Mělo by pocítit, že pokud se např. po příchodu ze školky včas převlékne, zbude mu před svačinou chvilka na zábavu s hračkou.

Nástupem do školního zařízení se děti stávají součástí nové skupiny, kdy z bezpečí domova se dostávají do světa svých vrstevníků s podobným věkem, ale i schopnostmi. Zde se musí dítě spoléhat samo na sebe. Vrstevník mu nemůže dát stejný pocit bezpečí a jistoty, jako tomu bylo v přítomnosti rodičů. V tomto období si dítě začíná vybírat z nabídek pro využití volného času. Dochází k prvním možnostem zapojování se do mimoškolních aktivit. Škola oproti rodině má rozšířené materiální vybavení a specializované pracovníky (MŠMT: Volný čas a prevence u dětí a mládeže, dostupné z: www.msmt.cz/file/7327_1_1/download/).

2 Oblasti výchovy ve volném čase

Dle Pávkové (2014) volný čas působí na dítě v oblasti výchovně-vzdělávací, zdravotní, sociální a preventivní. Je velmi důležité, aby byl volný čas věnován hodnotným aktivitám, protože ve vyšším věku i dospělosti bude trávení volného času obrazem těch vzorců chování a osvojených priorit, kterými si člověk prošel v průběhu dosavadního života. Lze toto charakterizovat starým lidovým rčením „*Co se v mládí naučíš, ve stáří jako když najdeš*“ (Lidové rčení).

Nejsou aktivity pouze umělecké a sportovní, ale také kulturní, pracovní, náboženské, vědecké apod. Všechny však utváří náš život zajímavějším a hodnotnějším, potlačují nudu, nespokojenost, rozladěnost, nesnášenlivost a dokonce mají velmi významnou roli v prevenci proti sociálně patologickým jevům.

2.1 Výchovně-vzdělávací oblast

„Podmínky volného času dávají možnost působení na psychickou, fyzickou i sociální stránku osobnosti, rozvíjení rozumových schopností, emocí i volních vlastností“ (Pávková, 2014, str. 14).

V této oblasti je dítě nenásilnou formou záměrně a cílevědomě ovlivňováno. Zažívá potřebný úspěch, soupeření, solidaritu, soucit, seberealizaci, pocit uspokojení i začlenění mezi vrstevníky. Pro jeho další rozvoj je tato oblast velmi důležitá.

2.2 Zdravotní oblast

„Veškeré výchovné působení, všechny aktivity ve volném čase podporují zdraví tělesný, duševní i sociální vývoj vychovávaných jedinců“ (Pávková, 2014, str. 15).

Zdraví dítěte je při volnočasových aktivitách podpořeno těmito faktory:

- vhodné uspořádání režimu dne,
- zařazování pohybových aktivit – nedostatek pohybu v průběhu vyučování,
- upevňování zdravých stravovacích návyků a dodržování pitného režimu,
- upevňování hygienických návyků,
- dodržování zásad bezpečnosti příslušnými právními předpisy,

- podpora dobrých vztahů, včasné řešení případných konfliktů.

Je důležité vést dítě ke kladnému vztahu k pohybovým aktivitám, aby i v budoucnu u něj zůstaly trvalou součástí jeho života. Sport výrazně ovlivňuje zdravý vývoj člověka a nemalou měrou se podílí i na rozvoji kladných morálně volných vlastností.

2.3 Sociální oblast

Pro zdravý vývoj dítěte je důležité trávit volný čas se svými vrstevníky a navazovat rozmanité sociální vztahy. Dítě nachází tolik cenné přátelství a kamarádství s dětmi mající podobné zájmy a současně začíná poznávat nové autority. Nenásilnou formou dochází k sociálnímu začleňování a zaujímání nových rolí.

V prostorách, kde děti tráví volný čas, dochází i k vyrovnání odlišných rodinných prostředí, ze kterých děti pochází. Používají stejné hračky, sportovní náčiní a další vybavení, dostává se jim stejného práva na pozornost vychovatele apod. Do jisté míry se tímto pomůže dětem ze sociálně slabého rodinného prostředí.

2.4 Preventivní oblast

Volnočasové aktivity svým způsobem předcházejí patologickým jevům jako je například neukázněnost, záškoláctví, lhaní, útoky z domova, vzájemná nesnášenlivost, agresivita, šikana, vandalismus, krádeže, vylučování z kolektivu, experimentování s návykovými látkami, netolerance, rasismu apod.

Důležitým faktorem je vhodné zvolení správných volnočasových aktivit, které jsou jednou z nejdůležitějších primárních prevencí. Dítě, které je dobře vedené, správně využívá svůj volný čas a věnuje se svým zájmům, pravděpodobně nepodlehne špatným vzorům a neprojeví se u něj některé z uvedených patologií. Včasná prevence je nepostradatelná a významná před vznikem nežádoucích patologických jevů (Pávková, 2014).

3 Charakteristika školních vývojových období pohledem vývojové psychologie

3.1 Mladší školní věk

Podle Thorové (2015) je mladší školní věk v rozsahu 6 – 12 let. Důležitý vliv na vývoj osobnosti dítěte má rodina, ale i škola a v neposlední řadě i vrstevnické skupiny. V tomto období dítě navštěvuje první stupeň základní školy. Nástup do školy je pro dítě významným mezníkem v jeho životě. Nároky ve škole se na dítě rapidně zvyšují. Rychlost získávání nových informací dělá dítěti větší problém než pochopení obsahu samotného probraného učiva.

Sžívá se s novou pozicí ve třídě, své spolužáky vnímá jako konkurenci. Dle Thorové (2015) mladší žák velice dobře navazuje vztahy se svými vrstevníky. V tomto období se dítě učí, zda se emočně projevit, nebo zůstat zdrženlivý, jako např. žalovat nebo mlčet, poprat se nebo zůstat klidný, sám vyhrát nebo podpořit skupinu. „*Bere již ohled na situaci, na vnější podmínky i v nitřní pohnutky*“ (Langmeier, Krejčířová, 1998, str. 130). Za své výkony je hodnoceno a porovnáváno s ostatními spolužáky. Je důležité dítě pochválit ale i vhodným způsobem pokárat, aby nezažívalo pocit méněcennosti.

Novým je pro dítě i domácí příprava, která je na úkor jeho volného času. Z pozice rodiče je důležité vybrat dítěti vhodné naplnění volného času tak, aby bylo spokojené, ale zároveň nedocházelo k jeho přetížení.

Pro dítě v tomto vývojovém období je stále důležitá rodina, přestože začíná trávit více času mimo domov oproti předškolnímu věku, kdy jezdí na letní tábory, zůstává přespávat u kamarádů, pohybuje se v okolí bydliště bez dozoru rodičů. Dítě začíná být vůči svým rodičům kritické, poukazuje na jejich chyby, dokáže zformulovat svůj názor, avšak rodič stále zůstává jeho nejdůležitější autoritou a oporou.

Dítě pocituje ve vrstevnické skupině soutěživost, spolupráci, participaci, empatii, dodržování pravidel apod. Vrstevnická skupina se začíná diferencovat například podle zájmů, aktivit, způsobu trávení volného času i osobních charakteristik. Dítě současně podléhá tlaku vrstevníků. V tomto období je klíčový zájem rodičů znát, k jakému směru jejich dítě inklinuje a případně ho úspěšně výchovně ovlivnit. Podcenění takové možnosti

by mohlo být v budoucích letech obtížně napravitelné. Stejnou pozornost by měli věnovat i učitelé se zaměřením zejména na sociální vztahy v dětské skupině a podporovat je.

3.2 Střední školní věk

Thorová (2015) střední školní věk neodděluje samostatně. Po mladším školním věku uvádí období adolescence pro věk 12/13 – 19 let jako pozdní dětství. Vágnerová (1999) období středního školního věku vymezuje pro věkovou skupinu 8 až 12 let, která odpovídá přibližně žákům 3. až 5. třídy. V tomto období se dítě již se školou sžilo, osvojilo si své postavení žáka, uvědomuje si, co musí zvládnout, s čím budou rodiče i učitelé spokojeni. *„V této době se hodnocení školní práce stává součástí jeho identity“* (Vágnerová, 1999, str. 21).

Výrazných změn dítě dosáhne spíše po biologické stránce, kdy se mění jeho proporce, růst postavy, objevují se sekundární pohlavní znaky, a proto je ke své vizáži velmi kritické. Nespokojené začíná být však i ke svému okolí, je nespokojeno téměř se vším, což ovlivňuje především jeho dosud nevyrovnané sebevědomí a to si v této fázi zatím ani neuvědomuje.

V období adolescence dítě prochází separačním procesem ve vztahu ke svým rodičům. Tento průběh má svůj ozdravný význam, neboť dochází k osamostatnění a osobní nezávislosti na rodičích.

4 Prostředí působící na dítě

4.1 Rodina

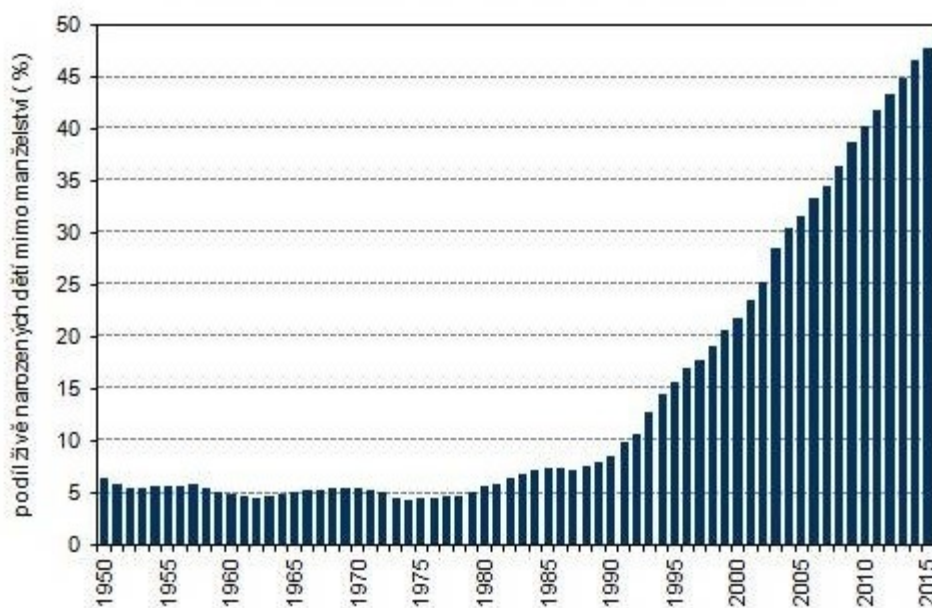
Výchova v rodině působí na dítě od narození a rozvíjí všechny jeho hodnoty. Zvláště ovlivňuje jeho citový a mravní rozvoj, které jsou eminentním předpokladem pro harmonickou vyžralou osobnost. Dětství by mělo být plné pohádek čtených i vyprávěných rodiči, prarodiči, staršími sourozenci, z nichž si dítě najde mravní ponaučení a vzory pro své další jednání. Mělo by být obklopené láskou a porozuměním. Potřebuje cítit jistotu, bezpečí a zázemí, které mu mohou dát především jeho vlastní rodiče. Krásně prožité dětství se neodvíjí od materiálních možností rodiny, ale od vzájemné úcty a skromnosti, která v rodině panuje. Naopak luxus v rodině bez času věnovanému dítěti nevynahradí tolik potřebnou lásku a pocit sounáležitosti.

Kvalitní rodinné prostředí předurčuje, zda se dítě cítí být milované a jednotlivý vliv všech členů má nenahraditelnou úlohu pro psychický vývoj dítěte.

V optimálně stabilní rodině by dítě mělo být bráno jako partner, mělo by dostat prostor být vyslechnuto a ke společným záležitostem s rodiči se vyjádřit. Spory by měly být řešeny vyjednáváním bez agresivity a násilí. Rodiče by měli být přirozenou autoritou a dítě by mělo být vedeno k úctě ke starším jak v rodině, tak i ve škole nebo všeobecně kdekoli jinde (Matějček, 1992).

Pokud jeden z rodičů v rodině chybí tím, že odejde, je pro dítě mnohem těžší se s takovým faktem vyrovnat, než kdyby zemřel. Pocit opuštěnosti a smutku jde ruku v ruce s pocitem vlastního selhání a neuvědomuje si, že ve skutečnosti jde o selhání manželství. V průběhu rozvodu bývají na děti kladeny nepřiměřené nároky, především emoční. Ve většině případů pak bývají nástrojem pomsty mezi rodiči a jsou používány jako štít, zbraň. V takových situacích jde o to, kdo z rodičů zvítězí, nejde o blaho dítěte. Z pocitu méněcennosti, opuštěnosti, zrady a ztrátou rodiče může dítě podlehnout některým ze sociálně patologických jevů, jako je např. záškoláctví, lhaní, útoky z domova apod. Prvním úkazem, že se s dítětem něco špatného děje je zhoršení školního prospěchu, únava z nevyspaní, nesoustředěnost, nepřipravenost, smutek, úzkostné projevy nebo naopak hyperaktivita a neukázněnost. V takových případech je potřebná spolupráce s pedagogicko–psychologickou poradnou, dětským psychologem, případně psychiatrem.

Rodina zásadním způsobem ovlivňuje výchovu a vývoj dítěte.

Graf 1: Podíl dětí narozených mimo manželství v letech 1950-2016 (zdroj ČSÚ)

„Má-li se dítě vyvíjet po duševní a charakterové stránce ve zdravou a společností užitečnou osobnost, musí vyrůstat v prostředí stálém, citově příznivém, vřelém a přijímajícím“ (Čačka, 2000, str. 160).

4.1.1 Rodičovský dohled

Dohled nad chováním dítěte patří k rodičovským povinnostem a má souvislost s případným budoucím delikventním chováním dítěte. Rodiče by měli být informováni o tom, jaké má jejich dítě zájmy, co dělá ve volném čase, kde se zdržuje, jaké si vybírá kamarády apod. Nezájem rodičů o své dítě může s největší pravděpodobností v budoucnu vyústit v delikventní chování dítěte.

Pokud v rodině chybí jeden z rodičů, což bývá nejčastěji otec, a to z důvodu rozvodu, rozchodu nebo s matkou dítěte nikdy nezačal žít, postrádá dcera model mužského vzoru a synovi chybí vzor, s nímž by se mohl ztotožnit. Když však do rodiny vstoupí nevlastní otec, může to být pro děti přínosné ale i obtížné, jestliže si vzájemně neporozumí, nebo se časem vystřídá nevlastních otců více (Matějček, Dytrych, 1994).

Rodič chovající se zodpovědně, projevuje o dítě dostatečný zájem, věnuje mu dostatek času a lásky a je velmi pravděpodobné, že se dítě bude po tomto vzoru v budoucnu chovat obdobně.

4.1.2 Disciplína v rodině

Děti by měly mít od svých rodičů stanovené jasné hranice, dodržovat volnou formou určité přirozené normy a pravidla. Pokud se rodič chová zodpovědně, neměl by vzejít problém s tím, aby se jeho dítě chovalo odlišně.

Rodiče, které ve svém dětství sami žádné hranice nepocítily, se v dospělosti méně starají o vytvoření zábran u svých dětí, u kterých pravděpodobně bude výsledkem jejich následné delikventní chování. U takových dětí je častá i nadměrně tvrdá disciplína rodičů. Přílišnými tělesnými tresty se dítě rodičům odcizuje, zapírá a lže, aby se trestu vyhnulo. Fyzicky trestané děti mají sníženou sebekontrolu, nízkou toleranci k chování jiných lidí, jsou impulzivní, nevyhledávají kamarády, necítí odpovědnost za své chování a mívají pocit nadřazenosti. Paradoxně se tak v dětech posilují patologie, kterým by naopak výchova měla zabránit. Trest je pokusem děti řídit, oproti tomu disciplína je zjevně efektivnější a je potřeba ji rozvíjet (Matoušek, 2011).

4.2 Škola

Požadavků na školu v současné době stále přibývá, ačkoli první, kdo by měl začít kvalitně a morálně formovat dítě je především rodina. Pokud rodina ve výchově selhává, domáhá se vyšší angažovanosti právě od školy, která začíná být vnímána jako garant kvalitního působení na dítě.

Žáci jsou sice ve školách vedeni ke kázní, ale i k nesamostatnosti, protože se musejí podřizovat autoritě učitele, avšak u rizikových dětí se snadno podřízení zvrátí v odpor. *„Zatím u nás není náležitě rozvíjena ani tvořivost dětí, ani prosociální dovednosti, ani další občanské ctnosti, jež jsou předpokladem pro samostatný život s demokratické společnosti“* (Matoušek, 2011, str. 72). Učitel, který neuznává takový vývoj, se snaží s dítětem komunikovat a posilovat tím vzájemný oboustranný vztah. Podporuje mezi dětmi aktivitu, vstřícnou atmosféru a nastaví jasná pravidla týkající se žádaného chování mezi

děti. Vede děti k tomu, že zjevné přestupky se nepřehlíží, ke všem přistupuje stejně a řídí se pravidly fair play.

Škola dětem zajišťuje i zájmové vzdělávání formou školních družin, školních klubů a středisek volného času (Zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon).

4.2.1 Školní družiny

Jsou zřizovány přednostně pro žáky prvního stupně základní školy, lze však přijímat i děti z druhého stupně základní školy. Slouží k výchově, vzdělávání, k rekreační, sportovní a zájmové činnosti žáků v době mimo vyučování (MŠMT: Školní družiny, dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/skolni-druziny>).

4.2.2 Školní kluby

Školní kluby jsou školská zařízení pro zájmové vzdělávání určené převážně pro žáky druhého stupně základní školy. Jsou zde spontánně tvořeny aktivity jako např. čtenářské koutky, diskusní fóra nebo počítačové pracovny. Navštěvování klubů a veškeré aktivity v nich jsou dobrovolné (MŠMT: Školní kluby, dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/skolni-kluby>).

4.2.3 Střediska volného času

Střediska volného času také patří dle školského zákona pod školská zařízení. Jejich úkolem je podporovat děti v zájmových aktivitách, rozvíjet je v nich a dále motivovat. Jedná se o smysluplné využití volného času s rozsáhlou nabídkou odborně vedených aktivit. Činnosti jsou pravidelné, navazují na různé soutěže, přehlídky a výstavy. Výukové programy jsou zaměřené na prevenci sociálně patologických jevů a další činnosti.

Střediska mohou navštěvovat mimo žáků, studentů a mládeže také dospělí (MŠMT: Střediska volného času, dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/strediska-volneho-casu>).

4.3 Média

Média jsou v dnešní době nepostradatelnou složkou přísunu informací. Rozumíme tím v první řadě televizi, rádio, tisk a internet. Především internet je pro děti mladšího školního věku lákavým zdrojem informací, kontaktů a zábavy, avšak může se stát i značně nebezpečným vzhledem k tomu, že se vymyká jakékoli kontrole. Pokud rodiče nekontrolují dítě, jak s internetem nakládá, ať už z pracovního vytížení nebo nezájmu, riskují, že se časem může dítě stát na počítači závislým, nebo získávat informace, které se neslučují s jeho věkem. Navíc několika hodinová komunikace na počítači denně může mít negativní dopad na špatné vyjadřování dítěte a také na omezenou schopnost navazovat běžné vztahy. Je nejisté, chybí mu vytrvalost, má problém s pozorným nasloucháním. V budoucnu je velmi obtížné tyto negativní návyky napravit.

„Nezanedbatelný je i všudypřítomný vliv, který mají na děti a mládež masová média, zejména televizní pořady spojující násilí a zábavu. Vedle prokazatelného vlivu televizního násilí na agresivitu dětí a mládeže ovlivňují dnešní masová média dospívající i propagací idolů, jejichž chování je často za hranicemi normality, někdy i za hranicemi zákona. Vliv problematických vzorů je tím větší, čím je menší vliv rodiny“ (Matoušek, 2010, str. 268).

Obzvláště nebezpečný je vliv médií na děti, kdy se násilí objevuje i v pořadech určených právě jim. Pro dětskou psychiku je televizní brutalita mnohem nebezpečnější, než pro dospělého diváka. Je čistě na rodičích, aby své děti před těmito negativními vlivy chránili. Pokud dítě na obrazovce vidí rány pěstí a kopání, což je ještě oproti jiným scénám mírnější způsob agresivity, už si neuvědomí, že tímto jednáním může dojít k zabití a následnému výkonu trestu odnětí svobody v trvání několika let. Nedokáže rozeznat realitu od fikce. Nevnímá škodlivost informace a po určité době se k násilí stane imunním a začne ho vnímat jako přirozené chování. Sledováním podobných scén vede u dítěte k podpoře agresivity a jiných sociálně patologických jevů.

Dítě trávící hodně času doma u počítače má samozřejmě omezenou dobu, kterou by mohlo strávit venku v přírodě, kde by se nejen uvolnilo, ale i odpočinulo. To negativně působí jak na jeho tělesný a duševní vývoj, tak i na rozvinutost jeho pohybových schopností a praktickou zručnost. Navíc absence kontaktu s přirozeným přírodním světem způsobuje náchylnost k onemocněním a různým alergiím.

5 Sociálně patologické jevy

„Sociálně patologickým jevem se obecně rozumí takové chování jedince, které je charakteristické především nezdravým životním stylem, nedodržováním nebo porušováním sociálních norem, zákonů, předpisů a etických hodnot, chování a jednání, které vede k poškození zdraví jedince, prostředí, ve kterém žije a pracuje, a ve svém důsledku pak k individuálním, skupinovým či společenským poruchám a deformacím“ (Pokorný, Telcová, Tomko, 2003, str. 9).

Sociálně patologické jevy se neobjevují bez příčiny nebo podnětu, ale mají svůj původ a spojitost s jedincem nebo prostředím, kde se projevují. Proto není možné je řešit samostatně. Objeví-li se u dětí do 15 let, nejedná se o klasickou trestní odpovědnost, avšak orgány činné v trestním řízení tyto pachatele řeší a soudně pak mohou být umístěni ve výchovném ústavu nebo na ně může být uložený soudní dohled.

V následujících kapitolách jsou uvedeny vybrané sociálně patologické jevy, které ohrožují děti na prvním stupni základních škol a se kterými jsem se měla možnost setkat v průběhu mé dobrovolnické činnosti.

5.1 Šikana

„Šikana je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit jedinci, ohrozit ho, zastrášovat ho, ponížit ho či jinak mu ublížit. Je to cílené a opakované užití násilí, přičemž oběť je bezbranná, ze situace nemůže uniknout a není schopna se účinně bránit, přičemž útok nevyprovokovala“ (Matoušková, 2013, str. 237). Její příznaky mohou být zřejmé už v rodině. Škola je dalším místem, kde se šikana objevuje, později pak na pracovištích i v partnerských vztazích. Její aktéři jsou sebestřední, jednají zejména ve prospěch svých zájmů nebo pro zábavu ostatním (Kyriacou, 2005). V minulosti byla šikana velmi často spojována s výkonem základní vojenské služby. Nyní se často spojuje s dětmi na základních školách, kde dochází k šikaně mezi dětmi a to dle Matouškové (2013) převážně ve formě nadávek, posměchu, pomluv, bití, vyřazování z kolektivu apod. Incidenty se opakují a pro šikanované dítě je těžké, aby se samo ubránilo. Machová, Kubátová (2015) uvádějí, že pokud jde o obzvláště kruté ublížení, pak se za šikanu považuje i jednotlivá událost.

5.2 Kyberšikana

Kyberšikana je jednou z nově pojmenovaných druhů šikany rozšířeném v posledních letech po celém světě. Její nejagresivnější projevy mohou dosáhnout naprosto fatálních důsledků vedoucích až k sebevraždě oběti. S rozmachem používání internetu a mobilních telefonů se rozvinul i tento druh šikany. Nebezpečný je právě v jejím těžkém odhalování a rychlém šíření. Trvá dlouhou dobu, než se zjistí nějaký problém. Chybí zde typické znaky šikany, podle kterých by si jí zejména blízké okolí mohlo všimnout (Černá, 2013). Útoky bývají zasílané SMS zprávami, po e-mailech nebo na různých internetových komunikačních chatech, které lze charakterizovat jako obtěžující, výhružné až kruté.

Nebezpečné je i nahrávání různých situací a následné zveřejnění na sociálních sítích, kdy může dojít k zesměšňování ve třídě, blízkém okolí, ale i po celém světě. Kyberšikanou jsou nazývány i situace, kdy se daná osoba vydává na internetové síti za svou oběť s úmyslem ji ponížit, ztrapnit. Může jejím jménem založit nový účet, ze kterého odesílá sprosté a nenávistné zprávy, nebo jedná s cílem danou osobu urazit, pomluvit apod.

Především rodiče by měli vědět, co jejich dítě na internetu nebo s mobilním telefonem dělá a pravidelně ho kontrolovat. Avšak 100% ochrana před útoky na sociálních sítích samozřejmě neexistuje. Je důležité dítěti včas vysvětlit jak se chovat, že online přátelé by měli zůstat online přáteli. Nikdy není jistota, s kým na druhé straně komunikuje. Velmi důležité je, aby dítě znalo jak předejít případné kyberšikaně, jak se chovat bezpečně, včas si uvědomit, co je nevhodné zveřejnit.

Na obranu proti kyberšikaně vzniklo mnoho projektů pro základní školy, bylo vytvořeno mnoho bezpečných desater, jak se na sociálních sítích chovat, jak být opatrný, na koho se včas obrátit s žádostí o pomoc. V případě, že už je dítě vystaveno útoku, mělo by vědět komu se svěřit, koho požádat o pomoc, i když v důsledku útoku se může cítit ponížené a zraněné. V ideálním případě by mělo informovat rodiče nebo učitele, kteří nabídnou účinnější rady než kamarádi (Černá, 2013). Obvykle se do vyšetřování zapojí specializované instituce jako je policie, sociálně-právní ochrana dětí, psycholog apod.

5.3 Krádeže

„Zcizení věci nelze vždy označit za krádež. V předškolním a někdy i mladším školním věku se setkáváme s příležitostným, ne zcela uvědomělým zcizením nějakého předmětu či hračky, jež se dítěti líbí, a ono podlehne okamžitému nutkání takový předmět vlastnit. V těchto případech dítě svůj čin nepromyšlí, neplánuje, jedná se spíše o formu zkratkovitého jednání“ (Martínek, 2015, str. 115).

Problémem je, pokud je dítě již natolik rozumově vyspělé a chápe vztah k vlastním a nevlastním věcem a plně si uvědomuje nesprávnost svého jednání. Podle Martíňka (2015) má na krádeže v dětském a mladistvém věku vliv prostředí, kde dítě žije a vyrůstá, případně parta nebo pro dítě nevýhodné postavení v kolektivu jiných dětí.

V některých sociálně slabých rodinách jsou dokonce děti vedeny ke krádežím, za které jsou svými rodiči chváleni. V takovýchto rodinách si rodiče velmi dobře uvědomují, že děti mladší 15 let nejsou trestně odpovědné, ale vědomě je vystavují případným výchovným opatřením podle zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže.

Krádež může být i vstupenkou do asociální party, kdy nový člen je přijat jen za podmínky krádeže jisté věci. Zpravidla se jedná o party zneužívající návykové látky, nebo jinak problematické osoby (Vágnerová, 2012).

Kradenými věcmi si může dítě také zajistit výhodnější postavení v kolektivu dětí nebo kamarádství. Častým důvodem krádeže bývá i touha se předvést, nebo naopak je projevem šikany, kdy je dítě agresorem nuceno věci ukrást.

5.4 Záškoláctví

Záškoláctvím se označuje úmyslné zanedbávání školní docházky, kdy žák o své vůli a většinou bez vědomí rodičů úmyslně zamešká školní vyučování. Absence ve škole bez řádného omluvení je porušení školního řádu a porušení povinné školní docházky vyplývající ze školského zákona. Pokud rodiče nedbají na docházku svého dítěte, sami se vystavují zákonnému postihu ve věci zanedbání výchovy dítěte (Vágnerová, 2012).

U problémového žáka je potřeba zahájit spolupráci s pedagogicko-psychologickou poradnou, případně střediskem výchovné péče. V krajních případech, pokud je záškoláctví

spojeno s delikventní činností, je dítě soudně umístěno do diagnostického a následně výchovného ústavu.

Odmítání dítěte chodit do školy může mít různé příčiny. Nejběžnějším důvodem je neúspěšnost žáka, avšak může souviset i s obětí šikany, případně vlivem party nebo sociálně patologickým prostředím rodiny (Kyriacou, 2005).

5.5 Útěky z domova

Martínek (2015) uvádí, že útěky z domova nebo ze školy mohou být projevem psychického onemocnění, ale také špatnou adaptací dítěte, nebo nevhodným prostředím, kde dítě žije. Častými jsou impulzivní útěky, kdy se dítě na novou situaci nepřipraví, a nezajistí si jídlo ani vhodné oblečení. V takovém případě hrozí jeho vyčerpání, popř. prochladnutí apod. Tento typ útěků se objevuje především u dětí s ADHD, tzn. s poruchou pozornosti s hyperaktivitou.

Avšak důvodem útěku může být i touha se zviditelnit nebo touha po dobrodružství. V těchto případech většinou dítě neutíká samo, ale v partě. Nezastaví se před krádeží, ani vloupáním se do cizích objektů. Podporováno partou dělá věci, kterých by se samo ani nedopustilo. V takovýchto případech je důležité, aby měli rodiče představu o tom, s kým se jejich dítě stýká, kam chodí ve volném čase, co s kamarády dělá. Kontrola rodičů je více než nutná. Dítě se doma většinou chová jinak, než ve školním prostředí. Proto je na místě i pozornost učitele, který, oproti rodičům, má možnost srovnání jednotlivých dětí a dokáže vypořádat určité zvláštnosti v chování dítěte (Vágnerová, 2012).

Jedním z důvodů, proč dítě utíká z domova, je i narušení vazeb mezi dítětem a rodiči. Útěky dítěte se objevují v rozvrácených rodinách, ve fázi právě probíhajících rozvodů, nebo když si dítě nedokáže najít vztah k novému partnerovi rodiče, se kterým žije. Za nejhorší motiv útěku je zneužívání dítěte novým partnerem rodiče, kdy je s ním dítě často doma samo a nedokáže se bránit. Útěk je pak jedinou možnou obranou.

5.6 Vandalismus

Za vandalismus se považuje svévolné ničení majetku v soukromém i společném vlastnictví. Aktér tak jedná jen pro vlastní potěšení, z osobní frustrace, z neusměrněné energie, nebo z protestu.

Projev vlastní identity, tzv. graffiti, není vandalismem v pravém slova smyslu. Dle Jedličky, Koti (1998) jde nespíše o svérázný projev v souvislosti s hledáním své vlastní identity.

5.7 Užívání návykových látek

Drogou se v minulosti nazývaly léčiva rostlinného nebo živočišného původu. Dnes se tento pojem užívá v souvislosti s názvem látek ovlivňujících nervovou soustavu, odborně označovaných jako omamné a psychotropní látky.

Podle Nešpora (2001) lze označit za drogy všechny přírodní nebo syntetické látky, které mají tzv. psychotropní účinek. Tzn., působí na psychiku a mění prožívání okolní reality. A dále označuje drogy, které mohou vyvolávat závislost. Míra nebezpečí vzniku závislosti je různá, ale je přítomna vždy.

U dětí a mladistvých se závislost na návykových látkách rozvine rychleji než u dospělých osob. Dopady bývají mnohem závažnější, po psychické a fyzické stránce zůstávají trvalejší následky.

Nejdostupnějšími návykovými látkami jsou u nás cigarety a alkohol. Děti a mladiství se k nim dostávají mnohem dříve, než je stanovena zákonná hranice 18 let věku. Dalšími nejrozšířenějšími návykovými látkami jsou dle Nešpora (1994) marihuana, hašiš, tlumivé léky, organická rozpouštědla, látky s budivým účinkem včetně pervitinu, opiáty, kokain, LSD a další látky vyvolávající halucinace a anabolika (steroidy).

5.8 Závislost na počítačích

Mezi hlavní lákadla, kvůli kterým vydrží děti, ale i dospělí jedinci hodiny strávit u počítače jsou počítačové hry a internet. Je obtížné určit hranici, kdy jde o hobby, zvýšenou

potřebu užívání a počínající závislost. Včasné odhalení příznaků rozvíjející se psychické závislosti rodiči nebo pedagogy, je důležitým hlediskem pro úspěšnou práci s jedincem.

Příznaky poukazující na možné ohrožení závislosti na počítači je zejména u dětí zanedbávání školních povinností, učení, domácích prací, ohrožení vzniklá nápodobou prvků násilí a riskování v počítačových hrách, zanedbávání vztahů se svými vrstevníky na úkor kontaktů na internetu, vzpírání se zákazům hraní, ztráta kontroly nad časem stráveným u počítače a zvyšující se potřeba tohoto času, nervozita a neklid, pokud dítě nemůže k počítači, opouštění dřívějších zájmů a přátel apod. Úspěšnou prevencí u dětí je předcházet nudě a především zájem o dítě, trávení jeho volného času a podporou kvalitních zájmů (Blinka in Ševčíková, 2014)

6 Preventivně výchovná péče

„Vždy je lepší negativním jevům předcházet, než je napravovat“ (Pávková, 2014, str. 16).

Prevenčí se rozumí předcházení nežádoucím sociálně patologickým jevům. Internetový slovník cizích slov ABZ definuje prevenci jako "*předcházení závadám, poruchám a chorobám*" (Prevence a její typy, dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/prevence-a-jeji-typy>).

Poruchám chování lze zabránit včasnou prevencí, která se podle působení v určitých fázích rozlišuje na prevenci primární, sekundární a terciární.

Rodina má zásadní postavení ve výchově dítěte. Současně na výchovu působí i škola, která, dle školského zákona, zabezpečuje ochranu zdraví žáků při vzdělávání, výchově a činnostech s ním přímo souvisejících.

6.1 Primární prevence

Primární prevence zkoumá příčiny nežádoucích jevů a hledá způsoby, jak jim předcházet. Podle Machové (2015) jde o období, kdy problém ještě nevznikl. Cílem je minimalizovat rizikové chování dětí. Školy mají proto zpracované preventivní programy, kde se zaměřují na vytváření pocitu úspěšnosti žáků, správnému sebehodnocení, snižování kázeňských problémů, zvládání stresových situací bez pomoci kouření, podpoře odolat tlaku k užívání návykových látek, výchově k osobnímu bezpečí (agresivita, kyberšikana, ...). Jedná se o pozitivní ovlivňování dětí (Slomek, 2010).

Nešpor (2001) řadí do primární prevence i zdravě fungující rodinu, demokratický způsob výchovy, základy mediální gramotnosti, vyzdvihnutí významu být zdraví a zdůraznění informací o škodlivém užívání alkoholových a tabákových výrobků dětmi a dospívajícími. Zapotřebí je stálé upevňování zdravých návyků a sociálních dovedností, možnosti svěřit se blízké osobě, posilování zdravého sebevědomí a motivování jedince ke kvalitním zálibám.

6.2 Sekundární prevence

Sekundární prevence zamezuje prohloubení poruchy, nebo zabraňuje recidivě. Okresní metodik prevence může škole nabídnout vhodné programy, případně si škola sama vybere a osloví organizaci specializující se na odbourávání patologických jevů ve škole zaměřenou na různá témata, jako např. rizikové a závislostní chování, obtíže ve vztazích vrstevnických, experiment s návykovými látkami, apod. (Slomek, 2010). Machová (2015) uvádí období sekundární prevence jako podchycení problému v jeho počátku.

Dosažení úspěšnosti žádoucích změn ve třídě je podmíněno spoluprací všech zúčastněných.

„U dětí mladšího školního věku je např. možné zjišťovat tzv. predelikventní chování (záškoláctví, napadání spolužáků, drobné krádeže, negativní postoj k učiteli, lhaní dospělým), jež podle výsledků soudobého výzkumu pozitivně koreluje s pozdějším kriminálním chováním“ (Matoušek, Kroftová in Matoušek, 2010, str. 275).

6.3 Terciární prevence

Terciární prevence je následná péče po ukončení léčby nebo trestu. Jedná se o resocializaci jedince a jeho maximálního zapojení do původního procesu. Je mu poskytováno sociální poradenství a zajištěny další potřebné záležitosti. Účelem terciární prevence je zmírnění následků závad, poruch a onemocnění, pracovní a sociální začlenění a udržení kvalitního života (Machová, 2015).

Cílem je např. u uživatelů návykových látek snížit zdravotní rizika a předejít sociálnímu poškození (Nešpor, 2001).

7 Instituce a zařízení pro vyhledávání poradenské pomoci

Pokud škola s rodičem řeší chování dítěte v souvislosti se sociálně patologickými jevy, které nelze vyřešit ani ve spolupráci s výchovným poradcem ani se školním metodikem prevence, je nutné požádat o pomoc instituci nebo zařízení, které jsou pro tyto účely zřízeny a kde pracují kvalifikovaní sociální pracovníci, psychologové, speciální pedagogové apod., kteří zajišťují přímou práci s dítětem.

Jedná se o instituce:

- Pedagogicko-psychologická poradna (PPP)
- Sociálně-právní ochrana dětí, odbor sociálních věcí při městském úřadu (OSPOD)
- Středisko výchovné péče pro děti a mládež (SVP)
- Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy
- Ambulance klinického psychologa
- Speciální poradenské centrum pro drogové a jiné závislosti, týrané a zneužívané děti
- Speciální telefonické linky (Linka naděje, Linka důvěry)

Nejdříve ve škole řeší konflikt žáka třídní učitel s rodiči. Pokud se nedaří konflikt zvládnout, projednává se záležitost s výchovným poradcem a metodikem školní prevence. Rodiče bývají do školy následně pozváni k účasti ve výchovné komisi, kde jsou všichni jmenovaní přítomni včetně ředitele školy, případně školního psychologa a pracovníka sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD), který vypracuje individuální plán ochrany dítěte.

Pokud OSPOD vyhodnotí situaci jako vážnou, může svolat případovou konferenci, kde se navíc jednání zúčastní všichni zainteresovaní, kteří k záležitosti mohou přispět. Jedná se především o pediatra, sociálního kurátora, pracovníky PPP, SPC, SVP, školního psychologa a další.

Výsledkem jednání může být ambulantní péče ve středisku výchovné péče, u závažnějších problémů lze změnit péči na pobytovou. V případě dobrovolného pobytu s tímto rodiče musí souhlasit.

U závažných výchovných problémů záležitost projednává okresní soud podle zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a preventivně výchovné péči ve školských zařízeních. Soudním rozhodnutím lze nařídit soudní dohled nebo nedobrovolný pobyt v zařízeních:

- diagnostický ústav,
- výchovný ústav.

7.1 Diagnostický ústav

Do diagnostického ústavu jsou umisťovány děti s poruchami chování, nebo které již páchaly trestnou činnost. Především se jedná o záškoláctví, užívání alkoholu nebo drog. Umisťovány jsou však zde i děti páchající závažnou trestnou činnost (Slomek, 2010).

V průběhu osmi týdnů je stanovena komplexní diagnóza na základě diagnostických, vzdělávacích, terapeutických, výchovných a sociálních činností, podle které se určití navazující odborné pobytové zařízení (Zákon č. 109/2002 Sb.).

Diagnostické ústavy se dle zákona č. 109/2002 Sb. mohou členit podle pohlaví nebo věku umisťovaných dětí. Děti, které nemají ukončenou povinnou školní docházku, jsou umisťovány do dětského diagnostického ústavu a děti s ukončenou povinnou školní docházkou jsou umisťovány do diagnostického ústavu pro mládež (Jedlička, 2015).

7.2 Výchovný ústav

Do výchovných ústavů jsou rozhodnutím soudu umisťovány děti starší 15 let. Ve výjimečných případech je možné do ústavu umístit i dítě starší 12 let, pokud se u něj objevují závažné poruchy chování (Zákon č. 109/2002 Sb.).

Výchovné ústavy se rozdělují pro děti

- s nařízenou ústavní výchovou,
- s uloženou ochrannou výchovou (ochranné léčení, zabezpečovací detence).

Děti se musí podrobit režimu zařízení, kde je jasně stanovený řád a režim dne. Po dobu umístění je na děti působeno odborným personálem v zájmu jejich zdravého vývoje. Posilovány jsou jejich kladné stránky. V rámci různých aktivit jsou jim ukazovány jiné

možnosti trávení volného času (Výchovný ústav, dětský domov se školou, ZŠ, SŠ a ŠJ Hostouň, dostupné z: <http://www.vudds-hostoun.cz/dokumenty.html>).

Pobyt v uvedených zařízeních může dítěti ukončit nebo prodloužit pouze soud a to do 18 let věku, ve zvláštních případech max. do 19 let. Pokud převýchova pokročila do té míry, že lze očekávat, že se i bez omezení bude dítě řádně chovat, je možné, aby soud rozhodl o umístění dítěte mimo ústav a uložil dohled probačního úředníka, popř. jiné výchovné opatření (Výchovný ústav Valašské Meziříčí, dostupné z: <https://www.vuvm.cz/>).

Zařízení spolupracují i s rodiči a poskytují jim pomoc při řešení problémů s dítětem, podporují posílení rodinných vazeb a snaží se zabránit, aby dítě nebylo odtrženo od svého rodinného prostředí (Slomek, 2010).

Výchovné ústavy se dle zákona č. 109/2002 Sb. člení podle pohlaví umístovaných dětí.

8 Metoda průzkumu

Při vlastním šetření vztahů mezi dětmi mladšího školního věku a jejich využívání volného času, byly sledovány dvě tendence. Jednak snaha ověřit společensky rozšířený názor, že děti tráví příliš mnoho času u televize nebo na internetových sítích. Dále pak konkretizovat, zda způsob využití volného času má vliv na vznik sociálně patologických jevů u dětí na 1. stupni základní školy.

Pro kvalitní získání informací je důležitý vhodný výběr metody průzkumu. Při rozhodování o použití přiměřené metody jsem brala v úvahu především věk reprezentativního vzorku a jeho schopnost nezkresleně vyjádřit svůj názor, nebo zvládnout adekvátně interpretovat skutečnost, proto bylo záměrně upuštěno od sběru dat formou rozhovorů. Byl sestaven dotazník s výběrem uzavřených odpovědí, kdy ve dvou otázkách byla možnost otevřené odpovědi, a v jedné otázce byl dotaz na počet navštěvovaných kroužků.

Pro získání dat byla vybrána základní škola, která se řadí mezi velké základní školy plzeňského kraje. Školu navštěvovalo ve školním roce 2017/2018 podle stavu k 30. 9. 2017 přes 700 žáků, z toho 445 žáků docházelo na 1. stupeň. Žáků se zdravotním postižením, vzdělávajících se v běžných třídách, docházelo celkem 26, z toho 13 na 1. stupeň. Původní záměr oslovit všechny žáky docházející na 1. stupeň této školy, byl z důvodu náročnosti dotazníku změněn na oslovení žáků pouze ve 3. až 5. ročnících, kdy v každém z ročníků jsou 3 třídy. Celkem tedy bylo osloveno 9 tříd a dotazník vyplnilo přítomných 221 žáků, což poskytlo poměrně široký vzorek pro provedení průzkumu.

Dotazníky byly předány třídním učitelkám, které je rozdaly dětem ve třídách. Vyplňování proběhlo anonymně v rámci jedné vyučovací hodiny.

Vyplněné dotazníky byly následně zpracovány, tedy kvantitativní informace z nich převedeny do kvalitativních závěrů. Většina závěrů byla vyjádřena procentuálním zastoupením sledovaného jevu ve vzorku a pro názornost vyjádřena graficky. Výsledky průzkumu byly interpretovány ve shrnutí a závěrech. Zpracování informací proběhlo v tabulkovém procesoru Microsoft Excel.

8.1 Cíle průzkumu

Dotazník byl sestaven tak, aby zmapoval způsob využití volného času a jeho vliv na sociálně patologické jevy u dětí na 1. stupni základních škol z pohledu těchto dětí.

Hlavní průzkumová otázka zní :

Je využívání volného času dětí mladšího školního věku dostačující jako prevence sociálně patologických jevů?

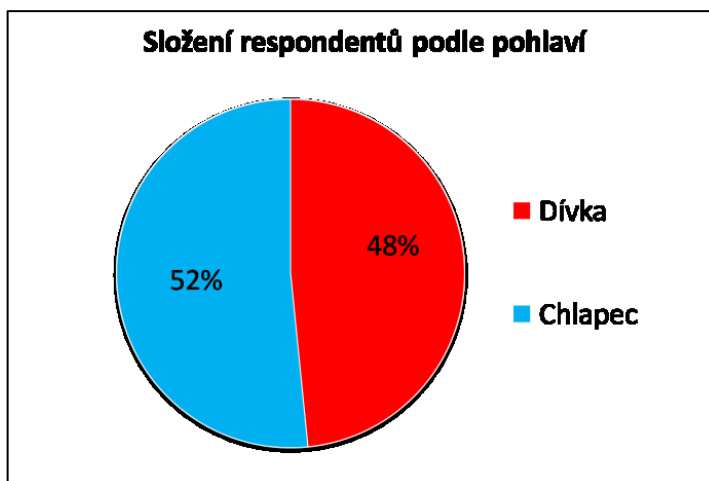
Vzhledem ke změnám prostředí, ve kterém v dnešní době děti vyrůstají, předpokládám, že:

1. Děti navštěvující 1. stupeň základní školy vnímají, zda způsob trávení volného času ovlivňuje závadové chování.
2. Děti navštěvující 1. stupeň základní školy tráví dlouhodobě čas u TV/PC.
3. Děti navštěvující 1. stupeň základní školy, které svůj volný čas využívají navštěvováním zájmových kroužků, jsou ve škole kázeňsky minimálně trestané.
4. Děti navštěvující 1. stupeň základní školy, které si vyberou zájmový kroužek dle vlastní iniciativy, jsou ve škole kázeňsky minimálně trestané.

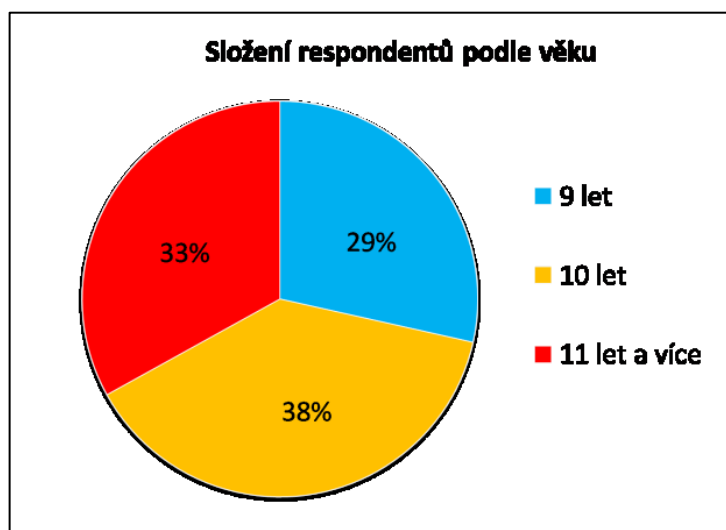
8.2 Vlastní průzkum

Úvodní otázky dotazníku byly zaměřené na složení respondentů podle pohlaví, věku a navštěvovaného ročníku, které vyhodnocují následující grafy:

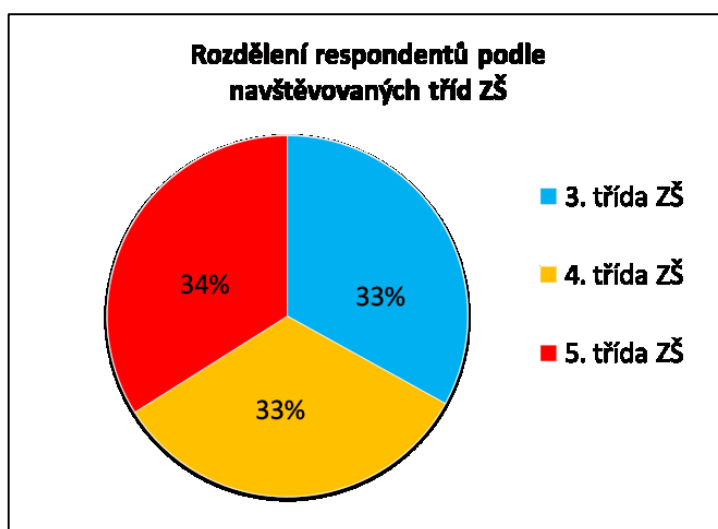

Graf 2: Složení respondentů podle pohlaví

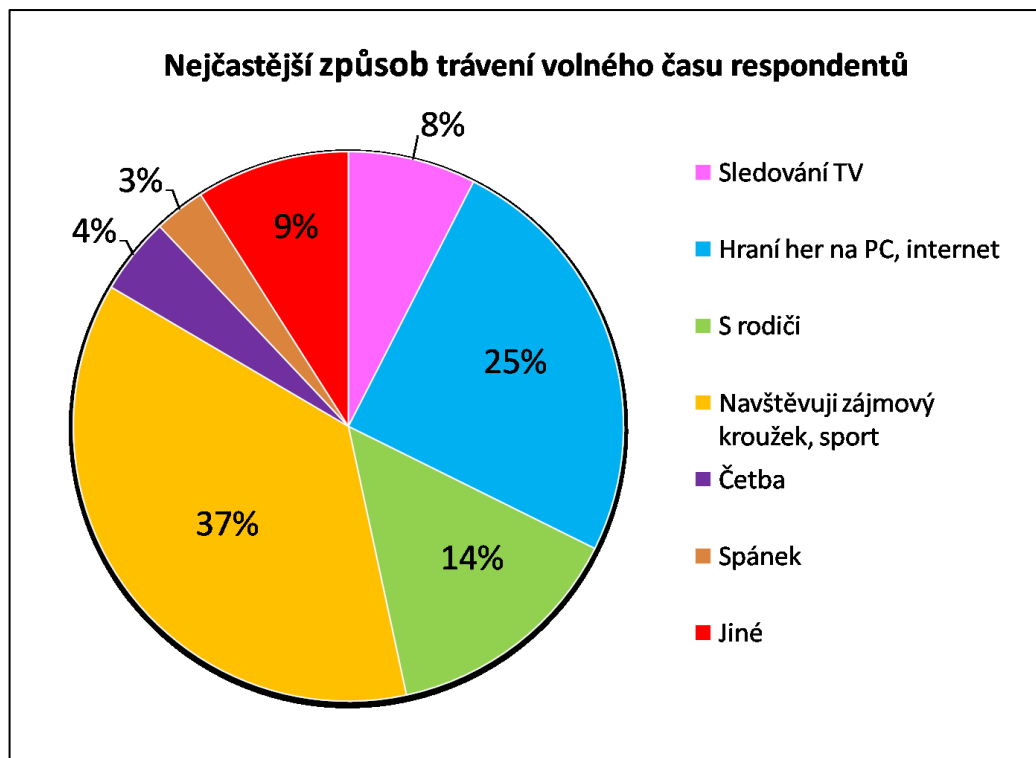

Graf 3: Složení respondentů podle věku

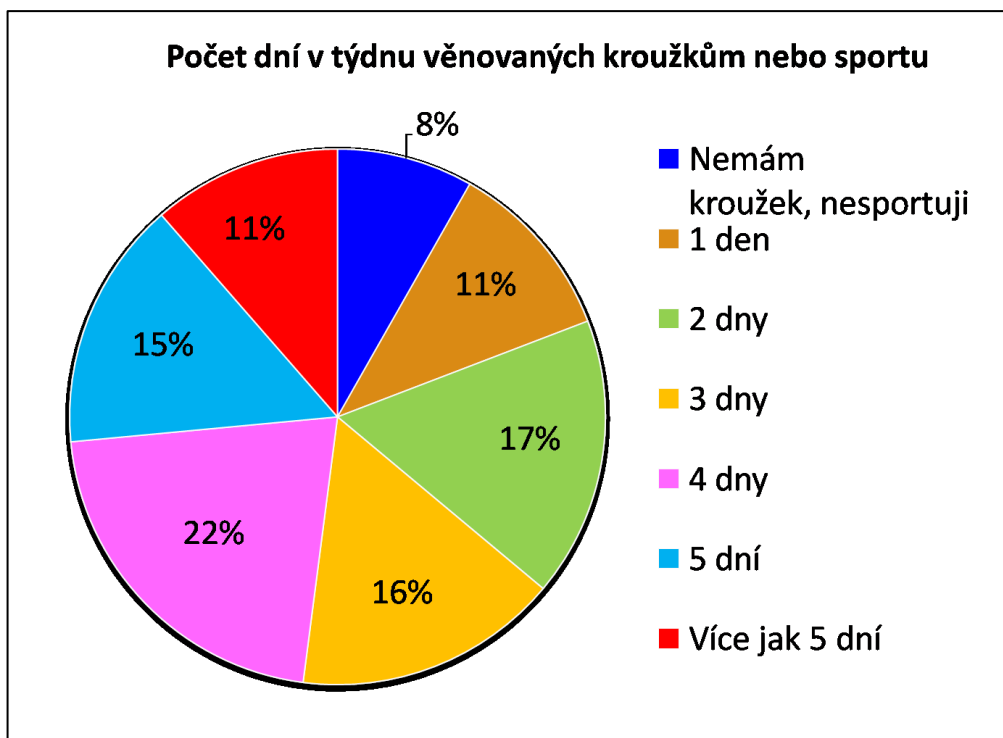
Graf 4: Rozdělení respondentů podle navštěvovaných tříd ZŠ

Navazující otázky mapují způsob trávení volného času respondentů:

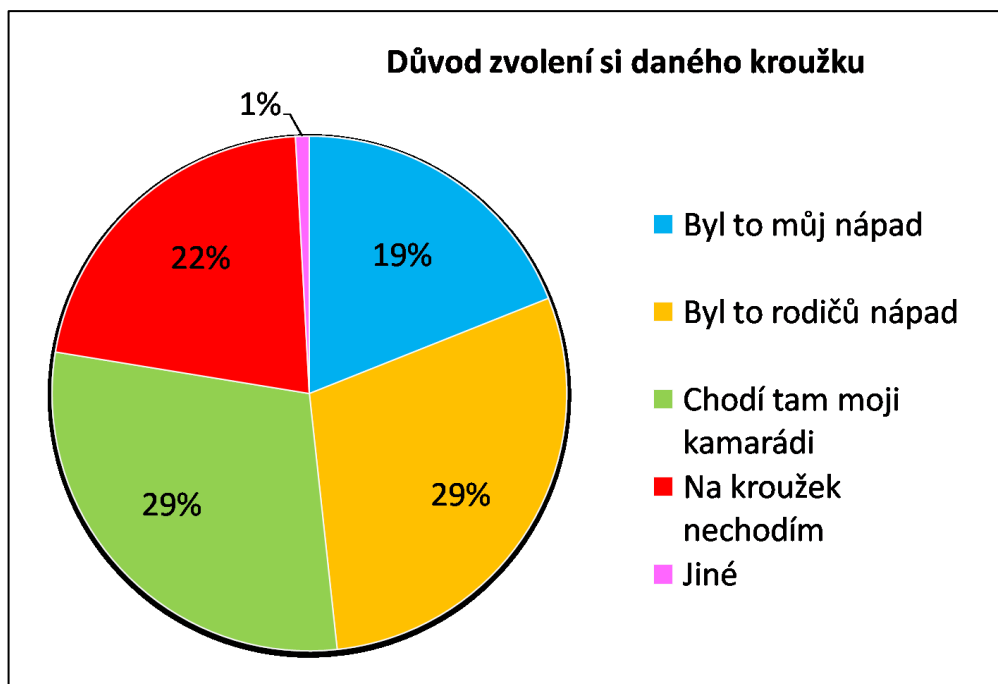
Graf 5: Nejčastější způsob trávení volného času respondentů

Graf č. 5 mapuje rozložení volného času, kdy je zcela patrné, že více jak třetina respondentů navštěvuje zájmový kroužek, nebo se věnuje sportu a čtvrtina svůj čas tráví u počítače nebo na internetu. Pozornost vyvolává fakt, že pouze 4% dotázaných dětí si ve volném čase čte.

Graf 6: Počet dní v týdnu věnovaných kroužkům nebo sportu

Z dotazovaných dětí 8 % dle grafu č. 6 nemá žádný kroužek ani nesportuje. Důvodem může být ekonomická situace v rodině, kterou lze úspěšně řešit v rámci dávek hmotné nouze a to mimořádnou okamžitou pomocí dle zák. č. 111/20016 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, nebo je možným důvodem nezájem rodičů své děti aktivně zapojovat mezi své vrstevníky.

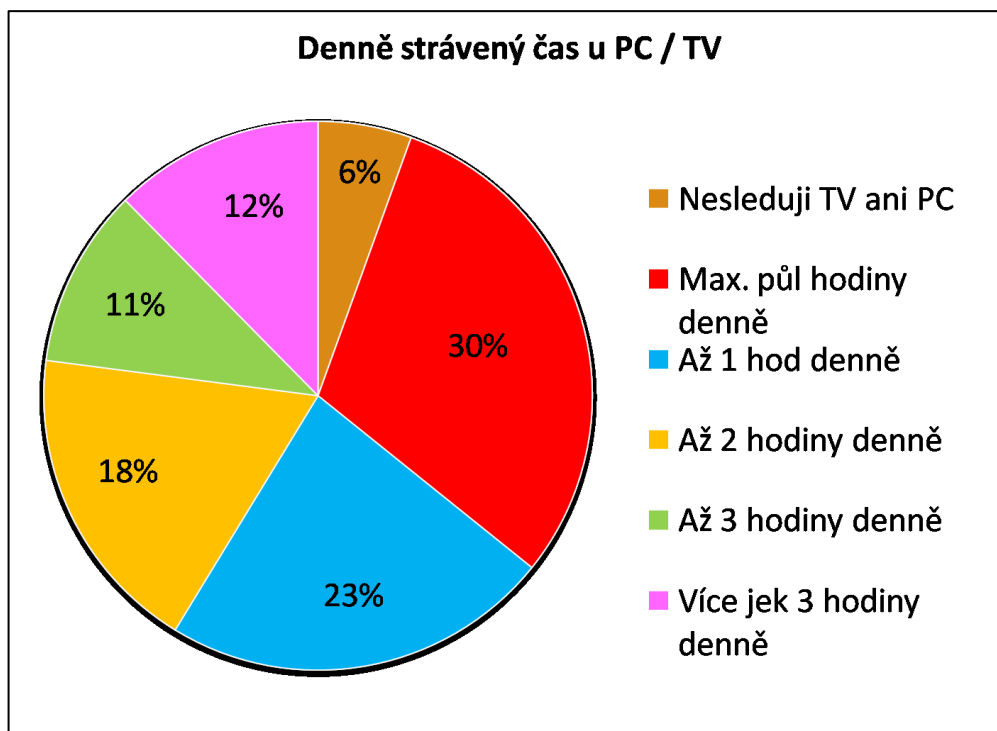

Graf 7: Důvod zvolení si daného kroužku

Je velmi důležité, zda si volný čas dítě organizuje samo, nebo je nuceno zájmové kroužky navštěvovat. Vyhodnocením grafu č. 7 bylo zjištěno, že děti, které volný čas vyplňují z vlastní iniciativy je téměř polovina, neboť 19 % tak činí z vlastní iniciativy a 29 % z důvodu, že chtějí být v kontaktu se svými kamarády.

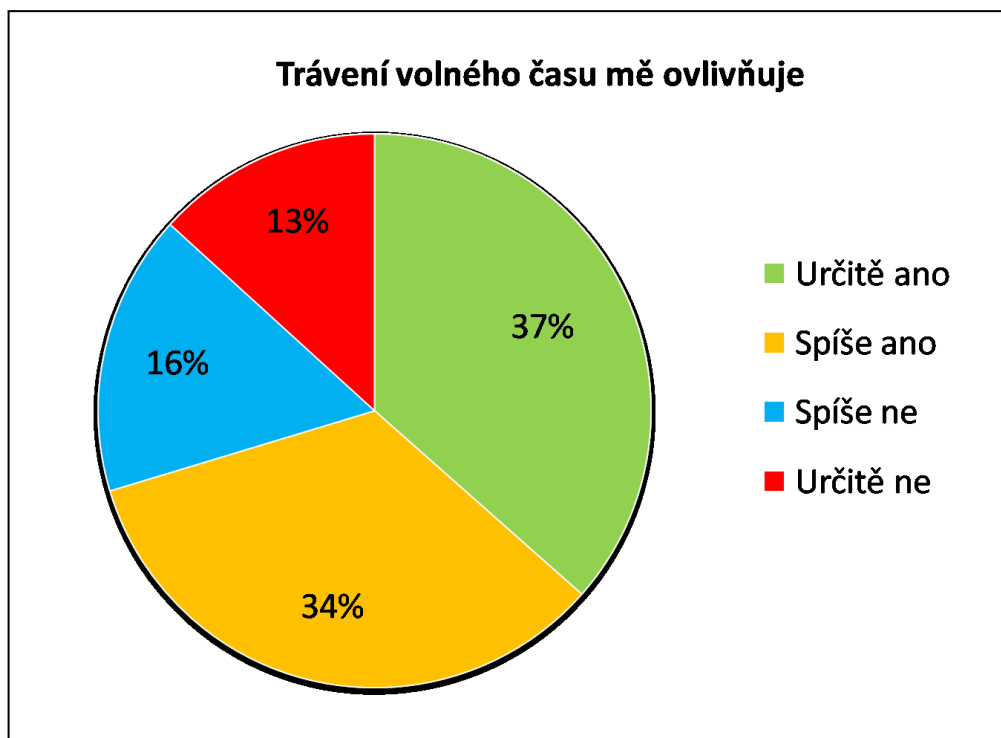
Z odpovědí lze dále vyvodit, že 22 % dětí na kroužek nechodí, což je v rozporu s vyhodnocením grafu č. 5, který označuje pouze 8 % dětí bez kroužku. Tento rozdíl lze vysvětlit tím, že děti sice jsou přihlášeny do zájmových kroužků, avšak na ně nedochází.

Zajímavým faktem je, že téměř třetina dotázaných dětí uvedla, že daný kroužek jim vybrali rodiče.

Graf 8: Denně strávený čas u PC / TV

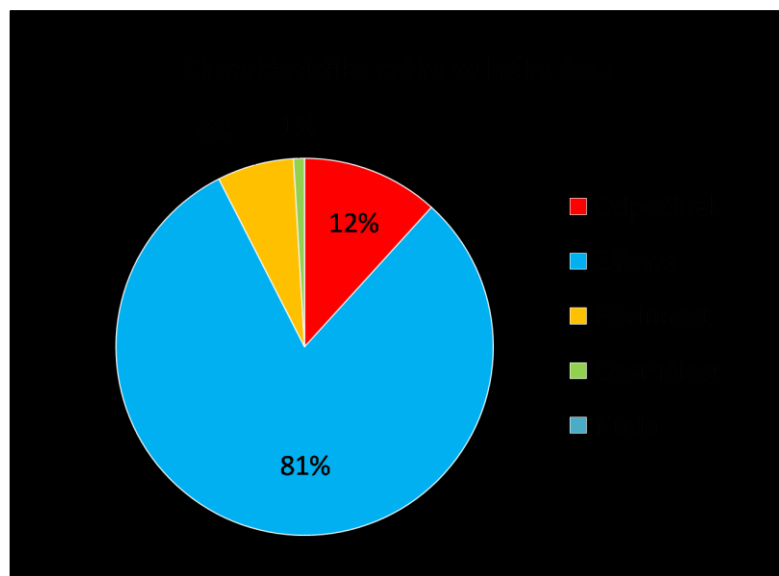
Otázka zaměřená na strávený čas u počítače nebo televize poukázala v grafu č. 8 na to, že dětí, které uvedená média nesledují nebo jen maximálně půl hodiny denně, je více jak třetina ze všech dotazovaných dětí. Spolu s dětmi, které u daných médií stráví až 1 hodinu je již nadpoloviční většina. Necelá třetina dětí takto tráví čas od 2 do 3 hodin denně a pozornost by se měla věnovat především 12 % dětí, které tímto způsobem stráví u televize nebo počítače více jak 3 hodiny denně.

Graf 9: Vliv trávení volného času na sebe sama

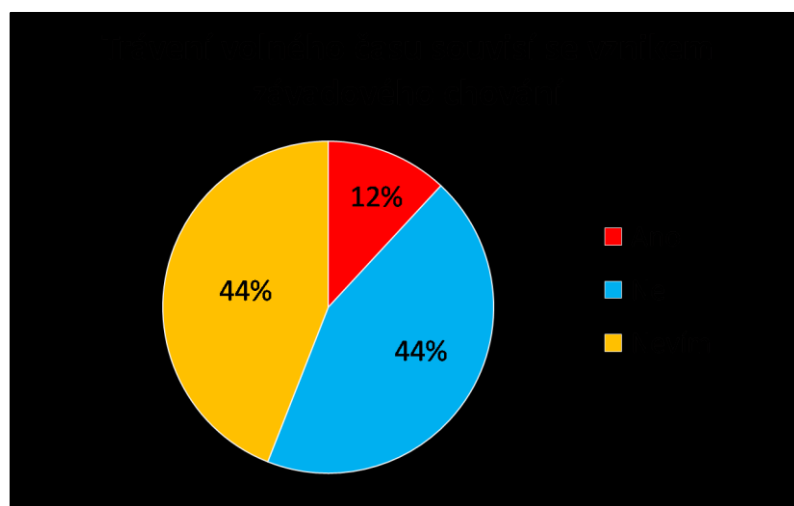
Na otázku, zda si dotazované děti myslí, že je ovlivňuje způsob trávení volného času, uvedlo dle grafu č. 9 celkem 71 % dětí ano a spíše ano. Lze tedy odvodit, že přes svůj nízký věk si jsou vědomy svého jednání a je tedy v tomto období velmi důležitá role rodičů a učitelů je vést správným směrem, kdy ve svém věku pro ně jsou rodiče i učitelé velkou autoritou a je možné na ně úspěšně kladně působit.

Naopak až 13 % dětí je přesvědčeno, že je trávení volného času určitě neovlivňuje, což téměř odpovídá skupině 12 % dotázaných dětí, které tráví u televize a počítače více jak 3 hodiny denně.

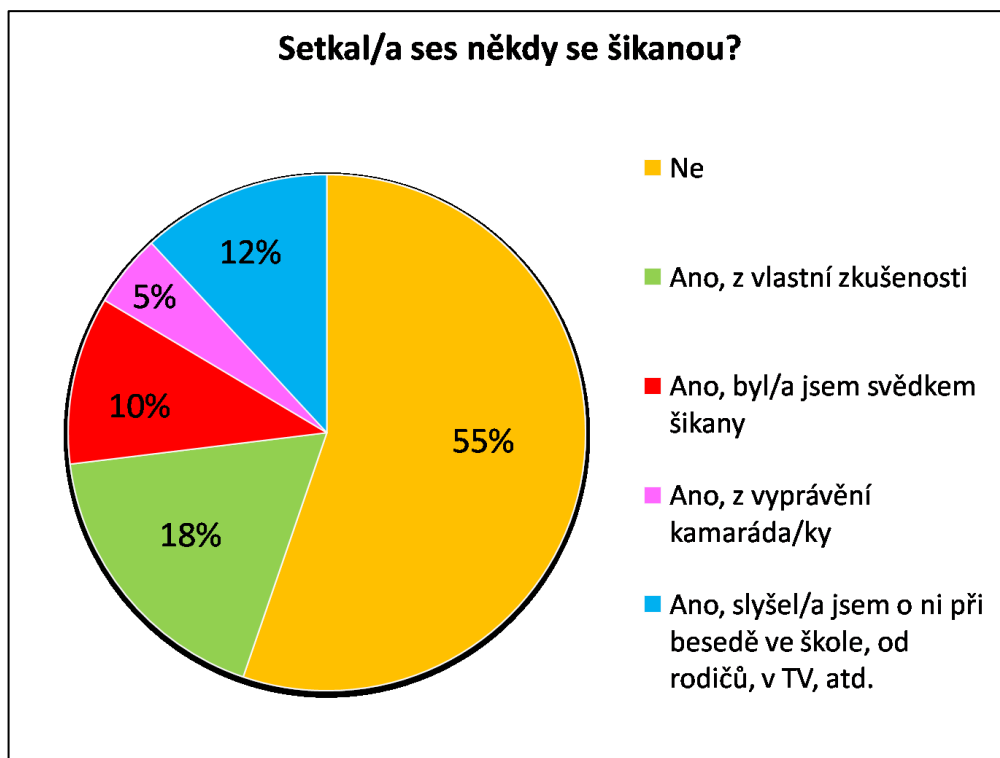
Graf 10: Charakteristika svého volného času

Dotazované děti dle grafu č. 10 charakterizovaly svůj volný čas z převážné většiny jako zábavu a odpočinek. Za nudu nebyl označen nikým a jako povinnost ho určilo jen 6 % dotázaných. Jedno procento uvedlo, že se ve volném čase cítí osamělé.

Graf 11: Souvislost mezi trávením volného času a vznikem závadového chování

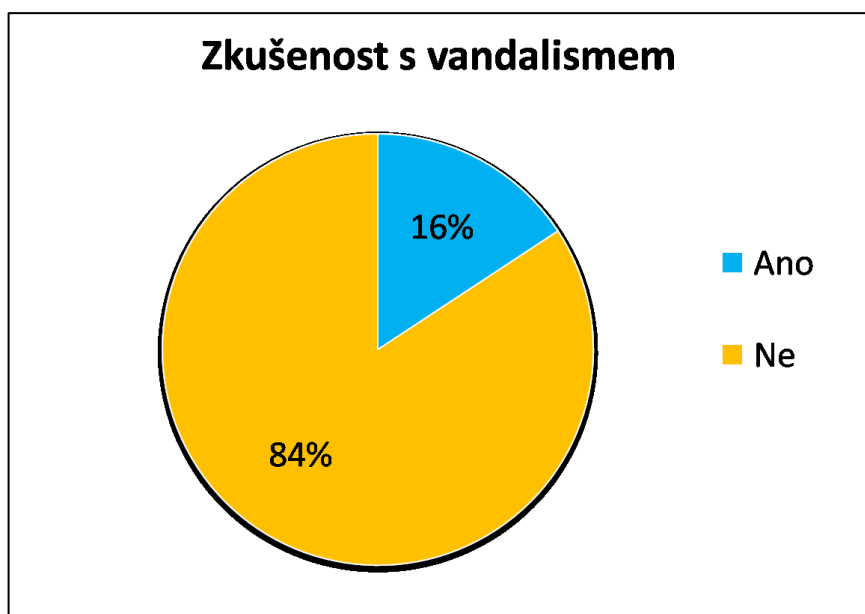
Téměř polovina dotázaných dětí znázorněných v grafu č. 11 si myslí, že trávení volného času nesouvisí se vznikem závadového chování. Pouze 12 % dotázaných je přesvědčeno, že ano. Zajímavým je, že až 44 % dětí na otázku nezná odpověď.

Graf 12: Setkání respondentů se šikanou

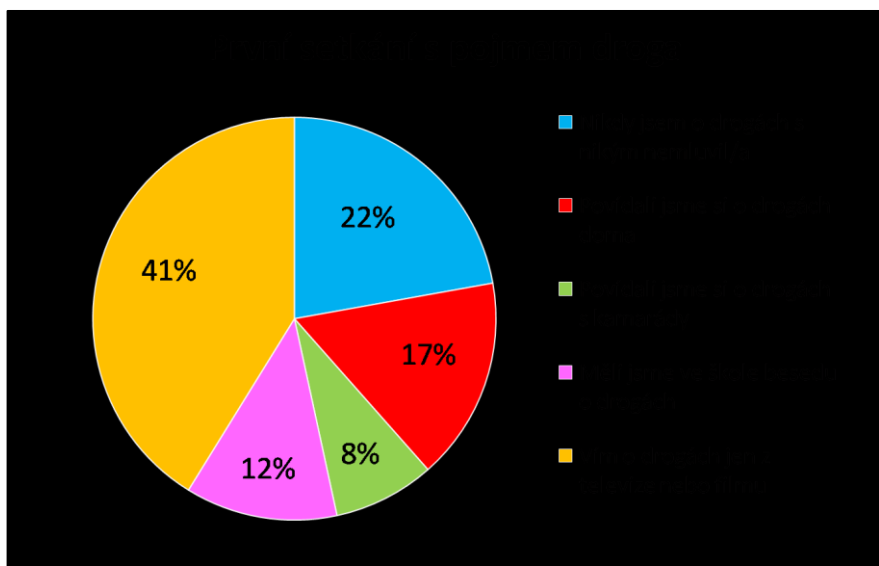
Dle grafu č. 12 se nadpoloviční většina dotázaných dětí s šikanou nesešla. Zajímavým faktem však je, že jen 12 % dětí o ní slyšelo v rámci školních programů, popřípadě od rodičů nebo z médií. Mezi dětmi se stává šikana rozšířeným jevem, což potvrzuje fakt, že 18 % z dotázaných dětí s ní má vlastní zkušenosti a 10 % dotázaných bylo jejím svědkem, nebo o ní slyšelo z vyprávění kamarádů. Vyhodnocením tohoto dotazu se jeví vhodným se u dotazovaných dětí více zaměřit na prevenci sociálně patologických jevů.

Graf 13: Zkušenost respondentů s vandalismem

Graf č. 13 znázorňuje zkušenost respondentů s vandalismem, jako bezdůvodným ničením cizích věcí. 16 % dotázaných dětí přiznalo svoji zkušenost s vandalismem. I toto vyhodnocení otázky poukazuje na nutnost zvýšení prevence sociálně patologických jevů.

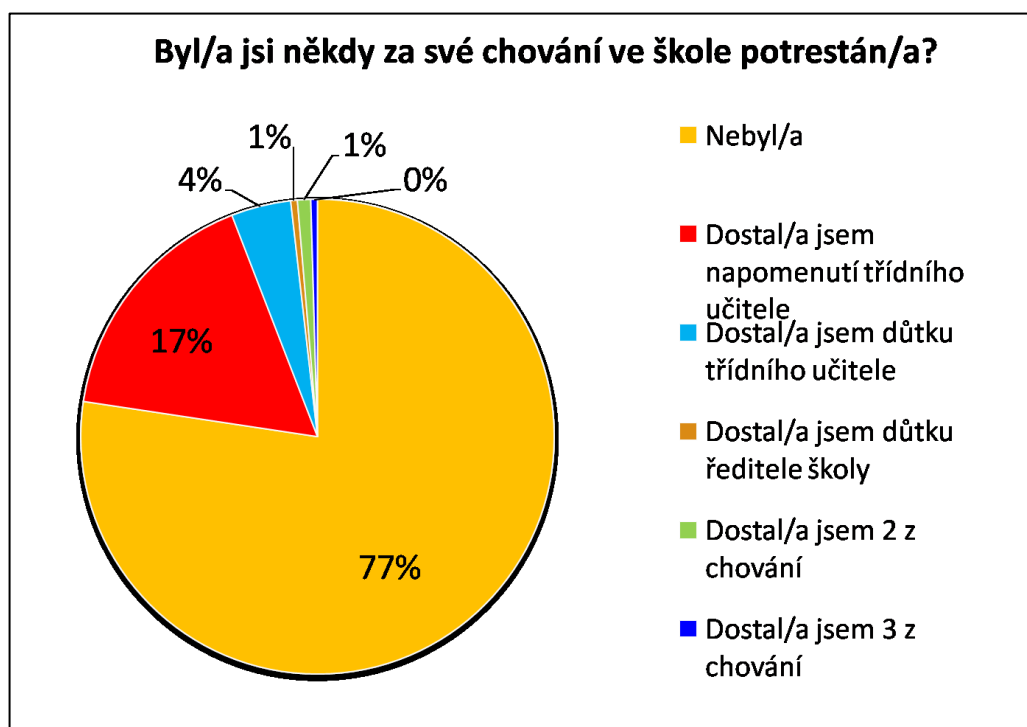

Graf 14: První setkání respondenta s pojmem droga

Jako důležitý fakt z tohoto dotazu, znázorněným grafem č. 14, vyplynulo, že plných 41 % dotázaných dětí se o drogách dozvědělo jen z televize a filmu. 12 % dětí informaci o drogách získalo v rámci školního programu, což odpovídá jedné třídě z celkového počtu 9

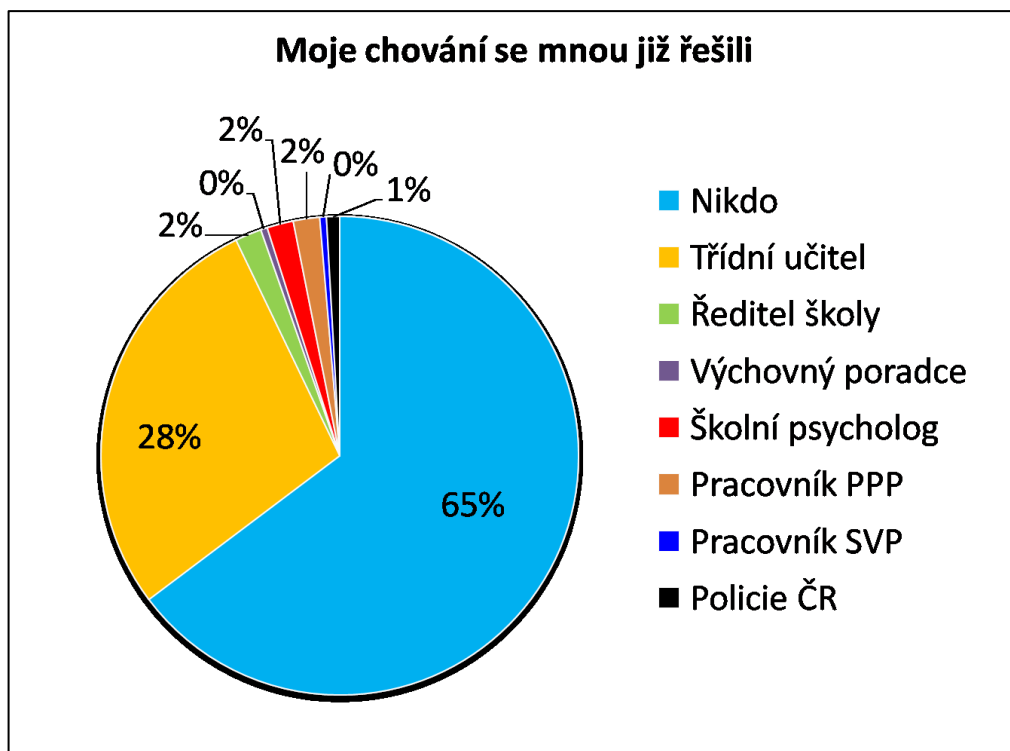
dotázaných tříd. 22 % dětí dosud s nikým o drogách nehovořilo a 8 % jen s kamarády. Doma o drogové problematice hovořilo jen 17 % dětí.

Z důvodu závažnosti této problematiky by měla být protidrogová prevence u těchto dětí zvýšena. Protože se informace o drogách dozvědělo pouze 12%, což vzhledem k počtu vyplněných dotazníků odpovídá 27 žákům, avšak v zastoupení 3., 4. i 5. ročníku, nejedná se o děti z jedné školní třídy. Pravděpodobně jde o děti, které se o drogové problematice dozvěděly ve školní družině. Vzhledem k dnešní snadné dostupnosti drog jsem přesvědčena o tom, že protidrogová tematika by neměla být probírána v rámci preventivních programů až na druhém stupni základní školy, ale dětem by se mělo dostat důrazně do podvědomí její riziko a nebezpečí již na prvním stupni.

Graf 15: Potrestání respondenta za své chování ve škole

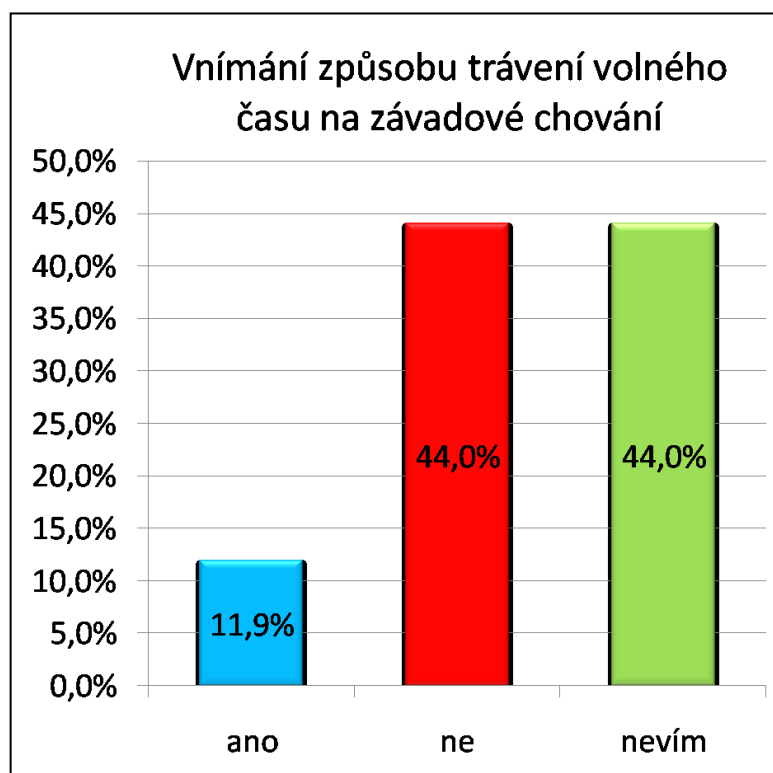
Graf č. 15 vyhodnotil, zda a kým byly dotazované děti za své chování ve škole trestány. Bylo zjištěno, že 77 % dětí dosud trestáno nebylo, 17 % dětí dostalo napomenutí třídního učitele, 4 % dětí dostalo důtku třídního učitele a pouze 1 % důtku ředitelskou. Z chování dostalo dvojku 1 % z dotázaných a trojku z chování 0 %.

Graf 16: Řešení chování respondenta podle závažnosti

Graf č. 16 znázorňuje, že s 65 % z dotázaných dětí dosud nikdo problém s chováním neřešil, avšak s 35 % již ano, a to po 2 % ředitel školy, školní psycholog a pracovník pedagogicko-psychologické poradny, s 1 % z dotázaných jednala Policie ČR. Výchovný poradce a pracovník střediska výchovné péče s dotazovanými dětmi vůbec nehovořili.

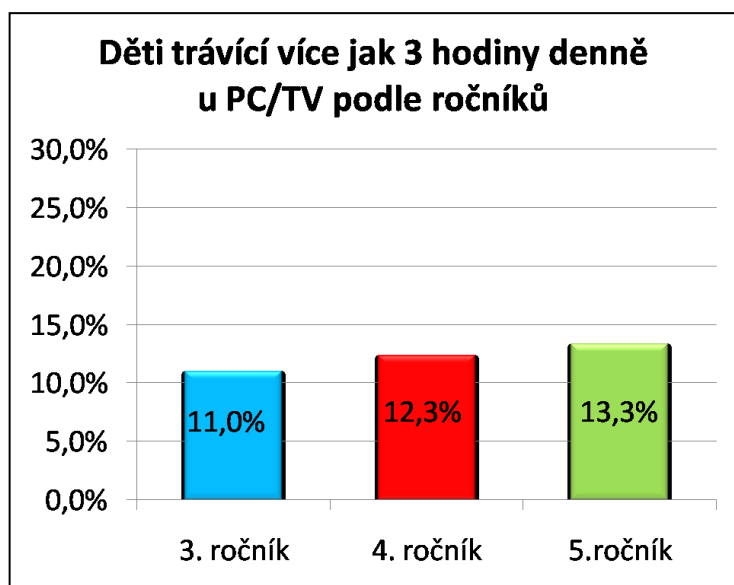
Následující grafy jsou zpracovány kombinací vyhodnocených odpovědí dotázaných dětí tak, jak situace vidí vlastníma očima a jaký pohled na dané problematiky mají.

Graf 17: Vnímání způsobu trávení volného času na závadové chování

Celkově z odpovědí všech dotázaných dětí lze dle grafu č. 17 odvodit, že souvislost mezi způsobem trávení volného času a jeho vlivu na závadové chování vnímá necelých 12 % dotázaných. Plných 44 % vliv způsobu trávení volného času na závadové chování nevnímá a stejné procento neví.

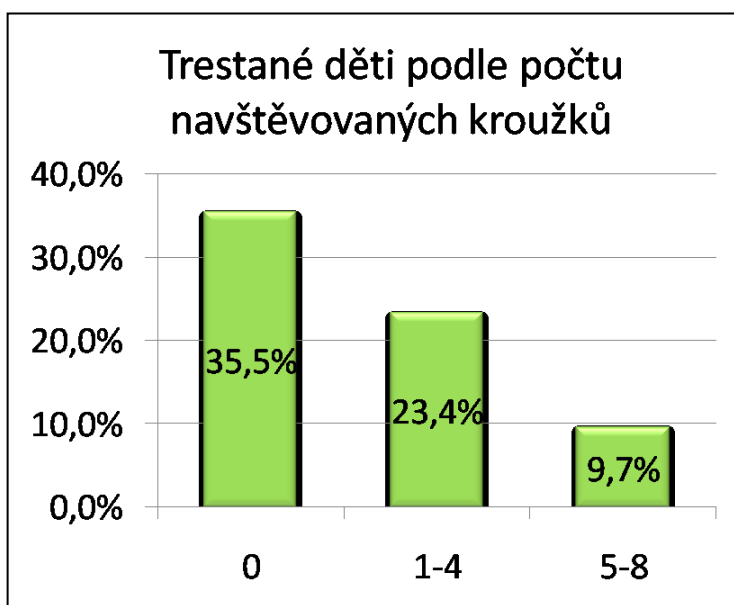
Tímto se průzkumová otázka č. 1, že děti navštěvující 1. stupeň základní školy vnímají vliv, jakým způsobem tráví volný čas ve vztahu k závadovému chování, nepotvrdila.

Graf 18: Děti trávící volný čas více jak 3 hodiny denně u PC/TV

Vyhodnocením odpovědi u dětí ve 3., 4. a 5. ročníku, kdo tráví u PC/TV více jak 3 hodiny denně, byl v grafu č. 18 zjištěn výsledek se vzestupnou tendencí v každém ročníku. Je alarmující, že 2 - 3 děti ve třídě jsou téměř závislími uživateli IT technologií nebo sledovateli TV.

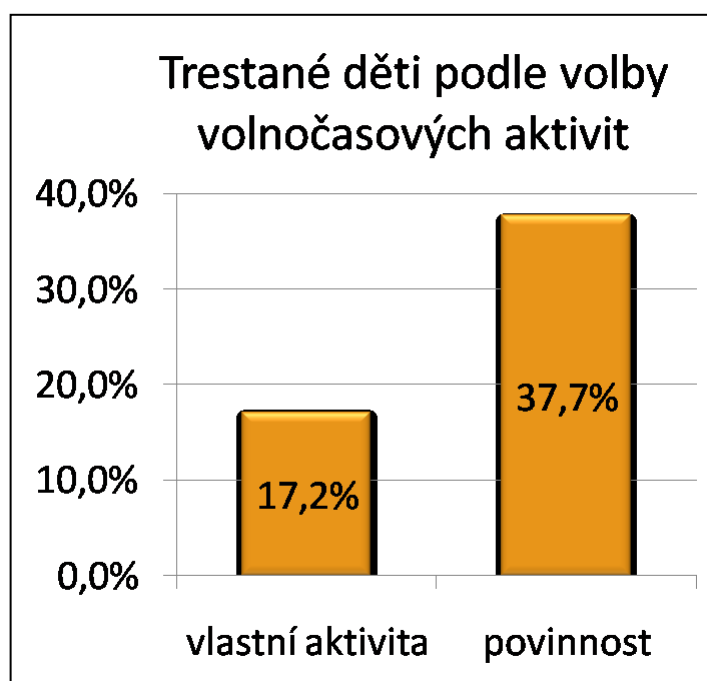
Průzkumová otázka č. 2, že děti navštěvující 1. stupeň základní školy dlouhodobě tráví čas u TV/PC, se potvrdila. Vzhledem k věku respondentů předpokládám, že takto enormně dlouho strávený čas u PC/TV není věnován studijním účelům.

Graf 19: Trestané děti podle počtu navštěvovaných kroužků

Vyhodnocením odpovědí grafem č. 19, zda má vliv využívání zájmových kroužků na trestání dětí ve škole, bylo zjištěno, že děti, které nemají žádný zájmový kroužek, jsou ve 35,5 % ve škole trestané, avšak s narůstajícím vyplněním volného času trestů u dětí ve škole ubývá až pod hranici 10 %.

Průzkumová otázka č. 3, že děti navštěvující 1. stupeň základní školy, které svůj volný čas využívají navštěvováním zájmových kroužků, jsou ve škole kázeňsky minimálně trestané, považuje za prokázanou.

Graf 20: Trestané děti podle volby volnočasových aktivit

Vyhodnocením odpovědí v grafu č. 20 týkajících se trestání dětí ve vztahu k možnosti dobrovolné volby volnočasové aktivity bylo zjištěno, že pokud si dítě zvolí zájmový kroužek dle svého uvážení, je ve školním prostředí trestáno v 17,2 %. Avšak pokud dítě navštěvuje zájmový kroužek na příkaz rodiče, dochází k jeho trestání ve škole až 37,7 %.

Tímto je průzkumová otázka č. 4, že děti navštěvující 1. stupeň základní školy, které si vyberou zájmový kroužek dle vlastní iniciativy, jsou ve škole kázeňsky minimálně trestané, považována za potvrzenou.

9 Shrnutí

Dotazované děti souvislost mezi způsobem trávení volného času v souvislosti se vznikem závadového chování si pravděpodobně v plném rozsahu neuvědomují. Kdy až 44% odpovědí uvedlo, že souvislost mezi těmito dvěma jevy není a stejné procento odpovědělo, že neví. Pro děti v mladším školním věku jsou rodiče a učitelé největší autoritou. Domnívám se, že právě v tomto období by měla být dětem jimi věnována maximální a citlivá pozornost. Osvojení si vhodného a aktivního využívání času se dětem v budoucnosti mnohonásobně zúročí. Jak již potvrzuje lidové pořekadlo: „*Co se v mládí naučíš, ve stáří jako když najdeš.*“

Problém s dlouhodobým trávením času na IT technologiích nebo sledováním TV se vyhodnocením prokázalo jako oprávněný. Je věcí rodičů zajímat se o činnosti dětí na PC, zda se pohybují v bezpečném prostředí, nebo nejsou vystaveni agresivním virtuálním hrám. Obdobný problém naskýtá i nekontrolované sledování TV.

Zajímavým zjištěním bylo porovnání varianty, pokud si dítě zvolí volnočasovou aktivitu z vlastní vůle s dítětem, které volnočasovou aktivitu má nařízenou rodičem. Nešpor (2001) uvádí, že dítě má mít už z rodiny návyky aktivně trávit volný čas. Pokud je dítě ve 3. – 5. ročníku nuceno rodičem docházet na zájmový kroužek, shledávám selhání v předcházející rodinné výchově. Dalším důvodem může být tlak rodiče na dítě způsobeno jeho nesplněným snem z mládí. Oba důvody jsou ve vztahu k dítěti chybné, což se projevilo i ve vyhodnocení v návaznosti na trestání dětí ve škole, kdy děti s vlastní volbou výběru volnočasové aktivity jsou až o 20% méně trestané oproti dětem, které dochází do zájmových kroužků proti své vůli (viz. graf č. 20).

Vyhodnocením odpovědí ve vztahu k množství navštěvovaných kroužků a trestání dětí ve škole vyplynulo, že jsou děti méně trestány. Je důležité brát v úvahu skutečnost, aby dítě nebylo přetěžováno a své aktivity si volilo dobrovolně dle svých časových a fyzických možností.

Při zpracování odpovědí k otázce číslo 12, která měla určit, zda oslovení respondenti dokážou specifikovat pojem šikana. Z osmi nabízených odpovědí, bylo možné označit více možností, z nichž pouze jedna šikanu nevystihovala. Pravděpodobně z důvodu nepochopení zadání otázky respondenti kroužkovali pouze jednu variantu, proto nebylo možné s výsledky otázky dále pracovat.

Vzájemným vyhodnocením odpovědí respondentů bylo necíleně zjištěno, že vzhledem k aktivní drogové scéně ve městě, kde se základní škola nachází, nemají děti na prvním stupni ze strany školy dostatečné informace k drogové problematice. Zde vidím velký potenciál uplatnění sociálního pracovníka se specializací drogového preventivy, který by děti seznámil minimálně se základy a riziky návykových látek. Otázkou zůstává, zda by se sociální pracovník neměl být v aktivním spojení se školou i z důvodu řešení výchovný, vzdělávacích, materiálních a sociálních problémů a vykonávat poradce a tzv. prostředníka mezi žákem, rodinou a školou.

Zpracováním dotazníkového šetření bylo zjištěno, že volnočasové aktivity mají vliv na závadové chování u dětí na 1. stupni základní školy.

10 Diskuse

Získané informací z prvního stupně základní školy splnily svůj účel. Bylo zjištěno, že náplň trávení volného času je úzce spojeno se závadovým chováním. Úlohou rodiny je dětem se věnovat a od útlého je vést k aktivnímu a smysluplnému trávení volného času a nedocházelo do zájmových kroužků na příkaz rodičů. Byla zde shledána shoda s názorem Nešpora (2001).

Šmahel (Šmahel in Ševčíková, 2014) uvádí, že dnešní děti se do digitálního světa přímo narodily a upozorňuje, že okolo 27% dětí mladšího školního věku je přes 2 hodiny denně online. Jeho verzi potvrdil i průzkum bakalářské práce, která potvrdila enormně vysoký počet hodin strávený u PC/TV u stejně starých dětí, který hraničí až se závislostním chováním.

Výsledky průzkumu bakalářské práce korespondují i s metodickým pokynem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže (Čj.: 14514/2000 – 51), který podporuje aktivní mimoškolní činnosti dětí ve všech školních rovinách za účelem kvalitního využívání volného času (MŠMT: Metodický pokyn k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže, dostupné z: http://www.msmt.cz/file/7253_1_1/).

Závěr

Sociálně patologické jevy se neustále vyvíjí. To, co bylo dříve společností odsuzováno a bráno jako hrubé porušení společenských norem, dnes společnost toleruje. Hranice tolerantnosti se posunuly ať už vlivem médií nebo internetu.

Mezi dětmi se výrazně zvýšila šikana a své místo si za poslední roky našla i kyberšikana, která byla ještě před několika lety neznámým pojmem. Proto se výrazně zvýšila potřeba dohledu a kontroly ze strany rodičů, kteří by neměli ponechávat své děti napospas komunikačním systémům na internetu.

Volný čas je důležitou součástí života dětí, kdy se po školních povinnostech odreagují, uvolní, zregenerují a nabерou síly do dalších školních povinností. Zajištění kvalitních volnočasových aktivit pro děti, je velmi důležité jako prevence sociálně patologických jevů.

Bakalářskou prací bylo zjištěno, že nabídka zájmových kroužků je v dotazované základní škole dostatečná. Děti kroužků využívají v dostatečné míře, nejsou přetěžovány a v převážné většině nejsou ani ponechány nekontrolovanému trávení volného času.

Město, kde se škola nachází, je městem, kde děti mají možnost bohatého sportovního a kulturního vyžití. Mohou trávit volný čas na skateboardové dráze, plaveckém bazénu, zimním stadionu, tenisových kurtech, fotbalových a volejbalových hřištích, školních hřištích, tělocvičnách, cyklostezkách a v blízké budoucnosti i kryté sportovní hale. Byla zde vybudovaná nová knihovna pro děti i dospělé čtenáře, velice dobře fungují pěvecké sbory se zpěváky od útlého věku až po seniory. Své místo si najdou skauti, malí hasiči i rybáři. Nabídka je velmi rozmanitá a každý, kdo má zájem si jistě najde své místo v některém z nabízených kroužků.

Vyhodnocením získaných dat, byly zjištěny i další skutečnosti podporující teorii, že vhodné využití volného času u dětí má vliv na zmírnění nebo potlačení vzniku patologických jevů, což je pro další vývoj dětí velmi důležité, a to i do vzdálenější budoucnosti. Dotazníkovou formou bylo shromážděno velké množství údajů, ze kterých by si mohla kontaktovaná základní škola vyhodnotit pro svou další činnost důležité informace.

Závěrem bych chtěla zdůraznit, že výsledky v této práci byly objektivně zpracovány, avšak jim nelze přičítat celospolečenskou platnost. Vzorek respondentů byl vybrán pouze z jedné základní školy.

Seznam použité literatury a dalších informačních zdrojů

SEZNAM POUŽITÝCH ČESKÝCH ZDROJŮ

ČAČKA, O.: *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. Brno: Masarykova univerzita, 2000. ISBN 80-7239-060-0.

ČERNÁ, A.: *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Praha: Psyché (Grada), 2013. ISBN 978-80-247-4577-0.

Děti a jejich problémy: sborník studií. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2005. ISBN 978-80-254-6840-1.

FISCHER, S., ŠKODA, J.: *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. Praha: Psyché (Grada), 2014. ISBN 978-80-247-5046-0.

HOFBAUER, B.: *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.

JEDLIČKA, R.: *Poruchy socializace u dětí a dospívajících: prevence životních selhání a krizová intervence*. Praha: Psyché (Grada), 2015. ISBN 978-80-247-5447-5.

JEDLIČKA, R.: *Psychický vývoj dítěte a výchova: jak porozumět socializačním obtížím*. Praha: Psyché (Grada), 2017. ISBN 978-80-271-0096-5.

JEDLIČKA, R.: *Výchovné problémy s žáky z pohledu hlubinné psychologie*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-788-6.

JEDLIČKA, R., KOŤA, J.: *Aktuální problémy výchovy analýza a prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-555-8.

KYRIACOU, Ch.: *Řešení výchovných problémů ve škole*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-945-3.

LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D.: *Vývojová psychologie*. Praha: Psyché (Grada), 1998. ISBN 80-7169-195-X.

MACHOVÁ, J., KUBÁTOVÁ, D., a kol.: *Výchova ke zdraví*. Praha: Grada Publishing, 2015. ISBN 978-80-247-5351-5.

- MARTÍNEK, Z.: *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada Publishing, 2015. ISBN 978-80-247-9760-1.
- MATĚJČEK, Z.: *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0519-7.
- MATĚJČEK, Z.: *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. Praha: SPN, 1992. ISBN 80-04-25236-2.
- MATĚJČEK, Z.: *Rodiče a děti*. Praha: Avicenum, 1986. ISBN 08-011-86.
- MATĚJČEK, Z., DYTRYCH, Z.: *Děti, rodina a stres*. Praha: Galén, 1994. ISBN 80-85824-06-X.
- MATOUŠEK, O., MATOUŠKOVÁ, A.: *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-825-8.
- MATOUŠEK, O., KODYMOVÁ, P., KOLÁČKOVÁ, J.: *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-818-0.
- MATOUŠKOVÁ, I.: *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Psyché (Grada), 2013. ISBN 978-80-247-4580-0.
- MOJŽÍŠ, L., SOBOTA, J.: *Základy rodinné výchovy: pomocný pracovní text pro odborná učiliště a praktické školy*. Praha: Septima, 2002. ISBN 80-7216-150-4.
- NEŠPOR, K.: *Vaše děti a návykové látky*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-515-6.
- NEŠPOR, K., CSÉMY, L.: *Alkohol, drogy a vaše děti*. Praha: Sportpropag, 1994. ISBN neuvedeno.
- PÁVKOVÁ, J.: *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-666-6.
- PAVLOVSKÝ, P.: *Soudní psychiatrie a psychologie*. Praha: Psyché (Grada), 2012. ISBN 978-80-247-4332-5.
- POKORNÝ, V., TELCOVÁ, J., TOMKO, A.: *Prevence sociálně patologických jevů: manuál praxe*. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2003. ISBN 80-86568-04-0.

SLOMEK, Z.: *Etopedie*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-86723-84-6.

SPOUSTA, V.: *Metody a formy výchovy ve volném čase: kultura a umění ve výchově*. Brno: Masarykova univerzita, 1996. ISBN 80-210-1275-7.

ŠEVČÍKOVÁ, A.: *Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu*. Praha: Psyché (Grada), 2014. ISBN 978-80-247-5010-1.

THOROVÁ, K.: *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky a od početí po smrt*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0714-6.

VÁGNEROVÁ, M.: *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0225-7.

VÁGNEROVÁ, M.: *Psychologie problémových dětí a mládeže: učební text pro vychovatele obor speciální pedagogika*. Liberec: Technická univerzita, 2000. ISBN 80-7083-378-5.

VÁGNEROVÁ, M.: *Vývojová psychologie*. Praha: Karolinum, 1999. ISBN 80-7184-803-4.

SEZNAM POUŽITÝCH INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

MŠMT. Metodický pokyn k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže (Čj.: 14514/2000 - 51). *MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. © 2013 – 2018 [cit. 12. 7. 2018]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/file/7253_1_1/.

MŠMT. Střediska volného času. *MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. © 2013 – 2018 [cit. 10. 5. 2018]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/strediska-volneho-casu>.

MŠMT. Školní družiny. *MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. © 2013 – 2018 [cit. 10. 5. 2018]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/skolni-druziny>.

MŠMT. Školní kluby. *MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. © 2013 – 2018 [cit. 10. 5. 2018]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/skolni-kluby>.

MŠMT. Volný čas a prevence u dětí a mládeže. *MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. © 2013 – 2018 [cit. 12. 7. 2018]. Dostupné z: www.msmt.cz/file/7327_1_1/download/.

Podíl dětí narozených mimo manželství v letech 1950-2016. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 14. 5. 2018]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/podil-deti-narozeny-mimo-manzelstvi-v-letech-1950-2016>.

Pojem prevence a její typy. *SCS.ABZ.CZ: SLOVNÍK CIZÍCH SLOV* [online]. 2018 [cit. 10. 7. 2018]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/prevence-a-jeji-typy>.

Portál prevence rizikového chování: Centrum sociálních služeb Praha – Pražské centrum primární prevence [online]. Praha, 2013 [cit. 13. 7. 2018]. Dostupné z: <http://www.prevence-praha.cz/>.

Úmluva o právech dítěte: Vláda České republiky [online]. [cit. 15. 5. 2018]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rlp/dokumenty/zpravy-plneni-mezinumluv/umluva-o-pravech-ditete-42656/>.

Výchovný ústav Valašské Meziříčí [online]. [cit. 12. 7. 2018]. Dostupné z: <https://www.vuvm.cz/>.

Výchovný ústav, dětský domov se školou, ZŠ, SŠ a ŠJ Hostouň [online]. [cit. 12. 7. 2018]. Dostupné z: <http://www.vudds-hostoun.cz/dokumenty.html>.

SEZNAM LEGISLATIVNÍCH NOREM

Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.

Vyhláška č. 438/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních.

Sdělení č. 104/1991 Sb., Federálního Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech dítěte.

Zákon č. 395/1991 Sb., Zákon České národní rady o školských zařízeních (úplné znění, jak vyplývá z pozdějších změn a doplnění).

Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže).

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

Zákon č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů.

Seznam grafů

GRAF 1: PODÍL DĚTÍ NAROZENÝCH MIMO MANŽELSTVÍ V LETECH 1950-2016 (ZDROJ ČSÚ).....	16
GRAF 2: SLOŽENÍ RESPONDENTŮ PODLE POHLAVÍ.....	33
GRAF 3: SLOŽENÍ RESPONDENTŮ PODLE VĚKU.....	33
GRAF 4: ROZDĚLENÍ RESPONDENTŮ PODLE NAVŠTĚVOVANÝCH TŘÍD ZŠ.....	33
GRAF 5: NEJČASTĚJŠÍ ZPŮSOB TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU RESPONDENTŮ.....	34
GRAF 6: POČET DNÍ V TÝDNU VĚNOVANÝCH KROUŽKŮM NEBO SPORTU.....	35
GRAF 7: DŮVOD ZVOLENÍ SI DANÉHO KROUŽKU.....	36
GRAF 8: DENNĚ STRÁVENÝ ČAS U PC / TV.....	37
GRAF 9: VLIV TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU NA SEBE SAMA.....	38
GRAF 10: CHARAKTERISTIKA SVÉHO VOLNÉHO ČASU.....	39
GRAF 11: SOUVISLOST MEZI TRÁVENÍM VOLNÉHO ČASU A VZNIKEM ZÁVADOVÉHO CHOVÁNÍ.....	39
GRAF 12: SETKÁNÍ RESPONDENTŮ SE ŠIKANOU.....	40
GRAF 13: ZKUŠENOST RESPONDENTŮ S VANDALISMEM.....	41
GRAF 14: PRVNÍ SETKÁNÍ RESPONDENTA S POJMEM DROGA.....	41
GRAF 15: POTRESTÁNÍ RESPONDENTA ZA SVÉ CHOVÁNÍ VE ŠKOLE.....	42
GRAF 16: ŘEŠENÍ CHOVÁNÍ RESPONDENTA PODLE ZÁVAŽNOSTI.....	43
GRAF 17: VNÍMÁNÍ ZPŮSOBU TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU NA ZÁVADOVÉ CHOVÁNÍ.....	44
GRAF 18: DĚTI TRÁVÍCÍ VOLNÝ ČAS VÍCE JAK 3 HODINY DENNĚ U PC/TV.....	45
GRAF 19: TRESTANÉ DĚTI PODLE POČTU NAVŠTĚVOVANÝCH KROUŽKŮ.....	45
GRAF 20: TRESTANÉ DĚTI PODLE VOLBY VOLNOČASOVÝCH AKTIVIT.....	46

Seznam příloh

PŘÍLOHA A - VZOR DOTAZNÍKU	I
PŘÍLOHA B - DATABÁZE ÚDAJŮ NAVRÁCENÝCH DOTAZNÍKŮ.....	V
PŘÍLOHA C - SUMARIZACE JEDNOTLIVÝCH ODPOVĚDÍ Z DOTAZNÍKŮ.....	XI
PŘÍLOHA D - ZÁJMOVÉ KROUŽKY V ZÁKLADNÍ ŠKOLE, 1. STUPEŇ, Š.R. 2017/2018.....	XII
PŘÍLOHA E - PŘEHLED SPORTOVNÍHO VYŽITÍ V MĚSTĚ	XIII

Příloha A - Vzor dotazníku

Dobrý den,

dovolte mi, abych Vás požádala o vyplnění tohoto dotazníku, který je součástí empirické části mé bakalářské práce na téma „Využití volného času dětí na 1. stupni základních škol jako prevence sociálně patologických jevů“. Dotazník je anonymní a získaná data budou sloužit pouze pro vyhodnocení výzkumu mé bakalářské práce. U každé otázky, prosím, vyberte jen jednu odpověď, pokud není uvedeno jinak. Zvolené odpovědi označte kroužkem. Pokud jste tázáni, své odpovědi prosím blíže rozveďte.

Děkuji Vám za ochotu, čas a spolupráci.

Karolína Šafaříková

Studentka oboru: Sociální a charitativní práce, Husitská teologická fakulta, Univerzita Karlova, Praha

E-mail: saf.karolina@gmail.com

---

1) Tvé pohlaví?

- a) Dívka
- b) Chlapec

2) Kolik ti je let?

- a) 6 let
- b) 7 let
- c) 8 let
- d) 9 let
- e) 10 let
- f) 11 let a více

3) Do jaké třídy chodíš?

- a) 1. třída ZŠ
- b) 2. třída ZŠ
- c) 3. třída ZŠ
- d) 4. třída ZŠ
- e) 5. třída ZŠ

4) Jak nejčastěji trávíš svůj volný čas?

- a) Sledováním TV
- b) Hraní her na PC, internet
- c) S rodiči
- d) Doma na zahradě, venku s kamarády
- e) Navštěvuji zájmový kroužek, sport
- f) Četba
- g) Spánek
- h) Jiné: .....

5) Kolik

kroužků

navštěvuješ?

.....

6) Kolik dní v týdnu věnuješ kroužkům nebo sportu?

- a) Nemám kroužek, nesportuji
- b) 1 den
- c) 2 dny
- d) 3 dny
- e) 4 dny
- f) 5 dní
- g) více jak 5 dní

7) Co bylo důvodem zvolit si zrovna tento nebo tyto kroužky?

- a) Byl to můj nápad
- b) Byl to rodičů přání
- c) Chodí tam moji kamarádi
- d) Na kroužek nechodím
- e) Jiné: .....

8) Kolik nejvíce času strávíš denně u PC / TV?

- a) Nesleduji TV ani PC
- b) Max. půl hodiny denně
- c) Až 1 hod denně
- d) Až 2 hodiny denně
- e) Až 3 hodiny denně
- f) Více jak 3 hodiny denně

9) Myslíš si, že způsob trávení volného času tě ovlivňuje?

- a) Určitě ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Určitě ne

10) Jak bys charakterizoval/a svůj volný čas?

- a) Odpočinek
- b) Zábava
- c) Povinnost
- d) Osamělost
- e) Nuda

11) Už ses někdy setkal/a se šikanou?

- a) Ne
- b) Ano, z vlastní zkušenosti

- c) Ano, byl/a jsem svědkem šikany
- d) Ano, z vyprávění kamaráda/ky
- e) Ano, slyšel/a jsem o ní při besedě ve škole, od rodičů, v TV, atd.

12) Zakroužkuj, co patří podle tvého názoru do projevů šikany: (lze označit více možností)

- a) Někdo po tobě chce peníze proti tvé vůli
- b) Někdo tě slovně napadá
- c) Někdo ti ubližuje (bije tě, shazuje ti věci z lavice, podráží ti nohy apod.)
- d) Někdo chce, abys mu sloužil/a
- e) Musíš mu dávat svoje věci (svačinu, pití apod.)
- f) Někdo tě požádá, abys mu pomohl/a
- g) Někdo tě zesměšňuje
- h) Někdo o tobě zveřejní informace proti tvé vůli (např. na facebook)

13) Máš nějaké zkušenosti s vandalismem = bezdůvodné ničení cizích věcí?

- a) Ano
- b) Ne

14) Domníváš se, že způsob trávení volného času souvisí se vznikem závadového chování?

(např. násilí, šikana, záškoláctví, útěky z domova, vandalismus, kriminalita, užívání drog a alkoholu, apod.)

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

15) Kde ses poprvé setkal/a s pojmem droga?

- a) Nikdy jsem o drogách s nikým nemluvil/a
- b) Povídali jsme si o drogách doma
- c) Povídali jsme si o drogách s kamarády
- d) Měli jsme ve škole besedu o drogách
- e) Vím o drogách jen z televize nebo filmu

16) Byl/a jsi někdy za své chování ve škole potrestán/a? (lze označit více možností)

- a) Nebyl/a
- b) Dostal/a jsem napomenutí třídního učitele
- c) Dostal/a jsem důtku třídního učitele
- d) Dostal/a jsem důtku ředitele školy
- e) Dostal/a jsem 2 z chování
- f) Dostal/a jsem 3 z chování

17) Moje chování se mnou již řešili : (lze označit více možností)

- a) Nikdo
- b) Třídní učitel
- c) Ředitel školy
- d) Výchovný poradce
- e) Školní psycholog
- f) Pracovník pedagogicko-psychologické poradny
- g) Pracovník střediska výchovné péče
- h) Policie ČR

Příloha B - Databáze údajů navrácených dotazníků

	Tvé pohlaví:	Kolik ti je let?	Do jaké třídy chodíš?	Jak nejčastěji trávíš svůj volný čas?	Kolik kroužků navštěvuješ?	Kolik dní v týdnu věnuješ kroužkům nebo sportu?	Co bylo důvodem zvolit si zrovna tento nebo tyto kroužky?	Kolik nejvíce času času strávíš denně u PC / TV ?	Myslíš si, že způsob trávení volného času tě ovlivňuje?	Jak bys charakterizoval/a svůj volný čas?	Už ses někdy setkal/a se šikanou?	Zakroužkuj, co patří podle tvého názoru do projevů šikany:	Máš nějaké zkušenosti s vandalismem = bezdůvodné ničení cizích věcí?	Domníváš se, že způsob trávení volného času souvisí se vznikem závadového chování?	Kde ses poprvé setkal/a s pojmem droga?	Byl/a jsi někdy za své chování ve škole potrestán/a?	Moje chování se mnou již řesilil :
dotaznik\otázka	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
dotazník 1	1	5	4	4	1	4	1	2	1	2	2	1, 3, 5, 8	2	1	5	1	2
dotazník 2	2	6	4	1	nula	1	4	6	2	2	2	3	2	2	5	2	1
dotazník 3	1	5	4	3	3	5	1	2	1	2	1	3	2	2	1	1	1
dotazník 4	1	5	4	8	nula	7	4	4	2	2	1	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8	2	2	5	1	1
dotazník 5	1	5	4	8	2	2	1	4	1	2	1	3, 4	2	2	5	1	1
dotazník 6	2	5	4	2	nula	6	1	6	3	2	1	1, 2, 3, 4, 5, 7	2	3	5	1	2
dotazník 7	1	6	4	1	1	7	2	4	2	2	4	3	2	2	1	1	2
dotazník 8	2	4	4	8	2	4	1	6	1	2	3	2, 3, 7	1	3	3	1	3
dotazník 9	1	5	4	4	1	3	1	6	2	2	1	2, 7		3	3	1	2
dotazník 10	1	5	4	4	2	2	1	3	1	2	1	3, 5, 7, 8	2	2	1	1	2
dotazník 11	2	5	4	4	1	3	3	4	2	5	2	3	1	3	3	1	2
dotazník 12	1	5	4	5	2	3	3	2	1	1	3	2	2	2	1	1	2
dotazník 13	2	5	4	8	nula	1	4	6	2	2	1	5	2	2	5	1	1
dotazník 14	2	5	4	2	nula	7	4	5	1	2	1	1, 3, 5	2	2	5	1	2
dotazník 15	2	5	4	2	nula	7	1	2	1	2	2	3	2	2	5	1	1
dotazník 16	1	5	4	4	4	4	1	3	2	2	1	2, 3, 5	2	2	5	1	1
dotazník 17	2	5	4	7	3	4	1	4	2	1	3	3	1	2	5	1	1
dotazník 18	1	4	4	5	5	6	1	2	2	2	3	3, 7, 8	2	3	5	1	1
dotazník 19	2	5	4	4	nula	3	4	5	3	2	1		2	2	2	1	1
dotazník 20	1	5	4	4	7	6	1	5	2	2	2	1, 3, 7	1	3	5	1	1
dotazník 21	1	5	4	3	5	7	3	2	2	2	1	2	2	1	5	1	1
dotazník 22	1	5	4	4	1	5	2	6	4	1	2	3	2	2	3	1	1
dotazník 23	1	5	4	4	5	4	1	3	2	2	2	2	2	1	5	1	1
dotazník 24	1	4	3	5	5	5	1	5	3	3	1	3	2	3	5	1	1
dotazník 25	1	4	3	4	2	3	2	2	2	2	1	2, 3	2	3	1	1	2
dotazník 26	2	4	3	5	2	4	5	2	2	2	1	2, 3, 7	2	2	1	2	2
dotazník 27	1	5	3	5	5	5	1	2	1	2	1	1, 2, 3	2	3	2	1	1
dotazník 28	1	4	3	4	2	3	3	1	1	2	2	1, 3	2	1	2	2	2
dotazník 29	1	4	3	5	5	4	1	3	4	2	4	3	1	1	4	2	1
dotazník 30	1	4	3	4	4	5	2	2	2	2	1	1, 3	2	1	1	1	1
dotazník 31	2	4	3	4	3	3	2	4	2	2	2	2	2	3	1	1	1
dotazník 32	1	4	3	4	2	5	3	2	4	2	5	2	2	3	4	1	1
dotazník 33	2	4	3	5	3	4	3	2	3	2	1	1, 3, 5	2	1	1	1	1
dotazník 34	1	5	3	4	12	7	1	2	1	2	1	3	2	1	1	1	1

dotazník 35	2	4	3	5	nula	1	4	2	3	2	1	1, 2, 3, 5, 7, 8	2	2	1	2	1
dotazník 36	1	4	3	4	4	5	1	2	2	2	1	3, 8	2	2	2	1	1
dotazník 37	2	5	3	4	6	5	1	3	2	2	1	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8	1	2	5	2	1
dotazník 38	1	4	3	4	4	5	2	2	4	2	1	3	2	2	1	1	1
dotazník 39	2	4	3	5	3	4	2	2	1	2	3	1, 3, 5, 8	2	3	1	1	1
dotazník 40	1	4	3	4	nula	2	2	2	2	2	1	1, 3, 5	2	2	1	2	2
dotazník 41	2	4	3	5	3	4	1	4	1	2	2	1, 3, 5, 8	2	3	1	2	2
dotazník 42	1	4	3	4	4	5	2	2	2	2	1	5	2	3	5	1	1
dotazník 43	1	4	3	4	14	7	1	1	1	3	2	3	2	2	1	1	2
dotazník 44	2	5	3	2	nula	3	3	5	2	2	1	1, 3, 4, 5, 7, 8	1	2	1	1	1
dotazník 45	2	4	3	2	3	3	3	6	1	5	1	1, 3, 5	2	3	1	1	1
dotazník 46	2	4	3	2	nula	1	4	4	2	2	1	3	2	3	5	2	1
dotazník 47	2	5	3	5	2							7	2	3	1	2	1
dotazník 48	2	5	4	2	1							3, 4, 5, 7, 8	2	1	4	2	1
dotazník 49	1	5	4	4	3	6	2	3	3	2	1	2, 3, 4, 5, 7	2	3	2	1	1
dotazník 50	1	5	4	4	3	4	1	2	4	2	2	2, 3	2	3	2	2	1
dotazník 51	2	5	4	4	1	4	2	3	2	2	1	1, 3, 8	2	2	2	1	2
dotazník 52	2	5	4	4	2	4	3	4	4	2	3	1, 2, 3, 5, 7	2	2	2	1	2
dotazník 53	1	4	4	4	2	5	1	1	4	2	1	1, 2, 3, 4, 7, 8	2	2	4	1	1
dotazník 54	2	5	4	4	4	4	1	2	2	2	1	1, 2, 3, 5, 7, 8	1	1	1	3	1
dotazník 55	1	5	4	4	4	4	1	2	3	2	1	6	2	3	1	1	1
dotazník 56	1	5	4	5	8	5	1	2	2	2	1	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8	1	1	2	1	1
dotazník 57	1	5	4	4	3	5	1	2	3	2	1	2	2	3	1	1	1
dotazník 58	2	5	4	3	2	5	1	2	1	2	1	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8	2	1	5	1	2
dotazník 59	1	4	4	5	12	6	1	2	1	2	1	1, 2, 3, 8	2	1	5	1	1
dotazník 60	1	5	4	4	3	5	1	1	1	1	1	2, 3, 4, 7, 8	2	2	2	1	1
dotazník 61	2	6	4	4	6	6	1	4	2	2	3	3	1	3	3	1	1
dotazník 62	2	6	4	5	4	5	1	2	3	2	4	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8	2	3	5	1	1
dotazník 63	1	5	4	4	3	4	1	2	1	2	1	2, 3	2	2	2	1	1
dotazník 64	2	5	4	5	5	6	1	5	1	2	5	1, 3, 8	2	2	5	1	2
dotazník 65	2	5	4	4	3	5	1	4	1	2	1	1, 3, 5, 8	2	3	5	1	1
dotazník 66	1	5	4	3	5	7	1	2	1	2	2	2	2	2	4	1	1
dotazník 67	1	5	4	3	3	6	1	2	1	2	2	2, 3, 4, 5, 8	2	2	4	1	1
dotazník 68	2	6	4	4	3	5	1	3	4	2	1	2, 3, 5, 7, 8	2	2	5	1	2
dotazník 69	2	5	4	5	3	5	3	3	2	2	1	1, 2, 3, 5, 7, 8	2	3	5	2	2
dotazník 70	2	5	4	2	1	2	1	4	1	2	1	6	2	3	1	1	1
dotazník 71	2	5	4	2	3	6	2	5	4	1	3	3	2	2	5	2	2
dotazník 72	2	5	4	7	1	4	3	4	1	2	4	1	1	3	4	1	5
dotazník 73	2	5	4	4	2	3	5	3	1	2	1	3	2	2	5	1	1
dotazník 74	1	5	4	5	5	6	1	2	1	2	1	1, 2, 3, 8	2	2	2	1	1
dotazník 75	2	6	5	4	nula	1	4	3	3	2	1	3	2	2	5	3	8
dotazník 76	2	6	5	4	1	2	3	3	3	2	1	1, 5	2	2	5	5	3
dotazník 77	2	6	5	5	4	5	2	3	2	2	5	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8	2	3	4	1	1
dotazník 78	1	5	5	5	1	3	3	2	2	2	1	1, 3, 5, 7	2	3	5	1	1
dotazník 79	2	6	5	1	1	2	2	3	1	2	2	3	1	3	5	1	1

dotazník 80	2	6	5	3	2	4	1	4	1	1	1	1, 3, 4, 5, 7, 8	2	2	5	1	1
dotazník 81	2	6	5	5	4	7	3	4	1	3	1	3, 8	2	1	5	1	1
dotazník 82	2	6	5	4	1	2	3	4	1	1	1	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8	2	2	5	1	1
dotazník 83	2	6	5	5	1	5	2	3	2	3	5	1, 2, 3, 5, 7, 8	2	2	4	2	2
dotazník 84	2	6	5	4	2	4	1	4	2	2	1	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8	2	3	5	1	1
dotazník 85	2	6	5	4	2	5	2	3	2	3	3	1, 3, 5, 7, 8	2	2	4	2	1
dotazník 86	2	6	5	4	1	5	1	4	1	2	1	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8	2	3	4	1	1
dotazník 87	1	6	5	8	2	4	1	2	1	2	5	3, 8	2	1	4	1	1
dotazník 88	1	5	5	4	2	5	1	3	1	2	5	1, 3, 5, 7, 8	2	3	4	1	1
dotazník 89	1	6	5	5	6	3	1	4	2	2	1	3, 5	2	2	5	1	1
dotazník 90	2	6	5	5	5	6	3	5	2	2	1	1, 3, 7	2	3	4	1	1
dotazník 91	2	6	5	4	3	7	1	5	2	2	2	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8	1	1	2	5	6
dotazník 92	1	5	5	5	1	3	1	4	1	2	5	2, 3, 4, 5	2	3	5	1	1
dotazník 93	1	6	5	5	9	6	1	5	1	2	4	3, 7	2	3	2	1	1
dotazník 94	1	5	5	6	3	3	1	3	3	2	1	1, 3, 7, 8	2	2	5	1	1
dotazník 95	1	6	5	3	5	5	1	2	1	2	1	1, 3, 7, 8	2	3	4	1	1
dotazník 96	2	6	5	2	2	3	1	2	2	2	3	2, 3, 5, 7	2	3	3	3	2
dotazník 97	2	6	5	2	3	7	2	5	2	2	2	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8	2	2	3	2	2
dotazník 98	2	5	5	4	nula	5	1	5	2	2	1	3	2	3	4	2	2
dotazník 99	2	6	5	4	5	6	1	3	2	2	5	1, 2, 3, 5, 7, 8	2	2	4	1	1
dotazník 100	2	6	5	4	2	5	2	3	1	1	5	1, 2, 3, 5, 7, 8	2	2	2	2	2
dotazník 101	2	6	5	5	2	6	2	5	1	2	1	3	2	3	5	2	2
dotazník 102	2	6	5	5	4	7	1	5	4	1	1	3	2		4	2	2
dotazník 103	2	6	5	4	2	5	3	3	1	2	5	1, 2, 3, 5, 7, 8	4	2	2	2	2
dotazník 104	1	6	5	5	4	5	1		2	2	5	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8		3	4	1	1
dotazník 105	1	6	5	4	4	5	2	3	4	2	1	2, 3	2	3	2	1	1
dotazník 106	1	6	5	5	5	6	1	3	1	2	1	1, 3, 5, 8	2	3	2	1	1
dotazník 107	2	6	5	5	4	6	1	4	4	2	5	2, 3	2	3	4	2	2
dotazník 108	2	6	5	4	2	3	1	5	1	2	1	3, 5	2		2	3	2
dotazník 109	1	6	5	5	nula	7	4	2	1	1	1	3, 7, 8	2	2	3	1	1
dotazník 110	2	6	5	5	4	5	2	4	2	2	1	3, 4, 5, 8	2	3	1	2	2
dotazník 111	1	5	5	1	1	2	1	3	3	1	1	3, 8	2	2	2	1	1
dotazník 112	1	5	5	1	3	4	3	2	3	2	4	8	2	2	3	1	1
dotazník 113	2	6	5	4	2	4	1	4	1	1	1	5, 7, 8		3	4	1	2
dotazník 114	2	6	5	5	5	7	1	2	2	2	1	1, 3	2	3	1	2	2
dotazník 115	2	6	5	2	1	2	3	3	3	1	1	3	2	3	1	1	1
dotazník 116	2	6	5	4	1	6	1	4	1	3	1	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8	2	1	3	2	2
dotazník 117	2	6	5	1	4	6	1	4	3	2	5	1, 2, 3, 5, 7, 8	2	2	2	1	1
dotazník 118	2	6	5	5	1	2	1	3	3	2	1	3	2	2	1	1	1
dotazník 119	1	5	5	2	2	7	1	6	1	2	1	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8	2	3	5	1	1
dotazník 120	1	6	5	8	1	2	1	4	2	2	1	1, 3, 4, 5, 7, 8	2	2	5	3	1
dotazník 121	2	5	5	4	nula	1	4	3	1	2	2	2, 3, 7	2	3	2	1	2
dotazník 122	2	6	5	4	4	5	2	3	2	2	2	3	2	3	2	1	1
dotazník 123	2	6	5	6	3	6	3	4	4	5	1	1, 3, 4, 5, 8	2	2	2	1	1
dotazník 124	1	6	5	6	2	5	1	3	1	2	3	2, 3, 4, 7, 8	1	1	3	1	1

dotaznik 125	2	6	5	2	2	4	1	6	1	1	3	3	2	3	5	1	1
dotaznik 126	1	6	5	4	2	3	3	4	2	2	1	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8	2	3	4	1	1
dotaznik 127	1	6	5	4	1	1	1	2	1	1	1	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8	2	3	1		1
dotaznik 128	1	6	5	3	1	3	1	4	3	1	1	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8	2	3	4	1	1
dotaznik 129	1	6	5	5	4	5	1	5	1	2	5	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8	2	3	5	1	1
dotaznik 130	2	6	5	4	1	3	1	5	2	2	2	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8	2	2	1	1	1
dotaznik 131	2	6	5	2	1	2	2	6	3	1	1	1, 3, 5	2	2	1	1	1
dotaznik 132	1	6	3	2	nula	3	4	4	2	5	2	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8	2	3	3	1	1
dotaznik 133	1	6	5	7	nula	1	4	6	4	4	2	1, 3, 5, 8	1	2	3	4	3
dotaznik 134	1	6	5	1	1	3	1	4	2	2	5	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8	2	3	5	1	1
dotaznik 135	2	6	5	2	nula	1	4	6	3	2	2	3	2	3	1	1	2
dotaznik 136	1	6	5	4	1	3	3	4	2	2	2		2	2	5	1	1
dotaznik 137	2	5	5	5	1	2	3	1	4	2	1	2, 3	2	2	1	1	1
dotaznik 138	1	5	5	3	nula	3	3	6	1	1	5	3	2	3	5	1	1
dotaznik 139	1	6	5	7	1	2	1	5	2	2	2	4, 7	2	3	1	1	1
dotaznik 140	1	6	5	1	2	3	1	6	2	2	1	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8	2	2	5	2	6
dotaznik 141	2	6	5	4	1	2	2	6	2	1	1	3	2	2	5	1	1
dotaznik 142	2	6	5	2	nula	7	4	6	2	2	3	1, 3, 4, 5	2	3	5	1	2
dotaznik 143	2	6	5	2	5	4	1	4	1	2	2	1, 3, 7, 8	1	2	5	1	1
dotaznik 144	1	6	5	2	1	2	3	5	3	1	5	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8	2	2	5	2	2
dotaznik 145	1	6	5	4	nula	1	4	3	2	3	2	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8	2	2	4	2	2
dotaznik 146	1	6	5	3	4	5	1	4	4	2	3	1, 2, 3, 8	2	3	4	1	1
dotaznik 147	2	6	5	2	nula	1	4	6	1	5	2	1, 2, 3, 7, 8	2	2	5	3	2
dotaznik 148	1	6	5	8	1	4	1	2	4	2	1	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8	2	2	1	1	1
dotaznik 149	1	6	5	6	2	3	1	3	3	2	1	2, 3, 4, 5, 7, 8	2	2	5	1	1
dotaznik 150	2	6	5	5	2	7	3	1	1	2	2	3	2	2	2	1	2
dotaznik 151	2	5	3	2	3	3	1	2	4	2	1	2	2	2	4	1	1
dotaznik 152	1	4	3	5	8	6	1	2	1	1	4	3, 4, 5, 7, 8	1	2	2	1	1
dotaznik 153	1	4	3	3	2	3	1	2	2	2	1	1, 2, 4, 5, 7, 8	2	3	1	1	5
dotaznik 154	1	4	3	5	4	5	1	2	1	2	3		2		5	2	2
dotaznik 155	2	4	3	3	1	3	1	2	2	2	1	1, 2, 4, 5, 7, 8	2	3	1	1	5
dotaznik 156	2	4	3	4	nula	7	4	1	4	2	3	1, 3, 5, 7, 8	1	2	5	1	2
dotaznik 157	1	4	3	4	4	4	3	2	1	2	1	3, 5	1	3	5	1	1
dotaznik 158	1	5	3	5	8	6	1	1	1	3	3	4	2	1	5	1	1
dotaznik 159	1	4	3	4	3	5	1	2	4	2	1	2	2	3	1	1	1
dotaznik 160	1	4	3	3	2	4	2	2	3	1	1	2	2	3	1	1	1
dotaznik 161	2	5	3	2	nula	6	4	6	4	2	1	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8	2	2	5	1	2
dotaznik 162	1	4	3	5	4	5	1	3	1	2	3	3	2	1	1	1	1
dotaznik 163	2	4	3	3	1	2	1	3	1	1	1	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8	1	2	2	2	2
dotaznik 164	1	4	3	5	4	5	1	5	2	2	2	2, 3, 4	1	3	5	1	1
dotaznik 165	2	4	3	1	nula	1	4	6	1	1	1	3	2	2	2	1	1
dotaznik 166	1	4	3	8	3	3	1	3	2	2	5	1, 3, 5, 8	1	3	5	1	1
dotaznik 167	2	4	3	3	4	7	1	6	1	2	1	1, 3, 5, 7, 8	2	2	2	3	2
dotaznik 168	2	5	3	4	1	5	1	1	3	3	2	3	1	2	1	2	2
dotaznik 169	2	4	3	1	nula	1	4	6	4	2	3	1, 2, 3, 5, 7	2	3	2	1	2

dotaznik 170	2	6	3	8	nula	1	4	3	2	2	3	2, 3, 5, 7		3	5	1	2
dotaznik 171	2	4	3	2	1	1	3	6	1	2	1	2, 8	2	3	1	1	2
dotaznik 172	1	4	3	4	1	2	3	2	4	2	2	3, 5, 7, 8	2	3	5	1	1
dotaznik 173	2	5	3	3	2	6	3	2	1	3	2	5, 6, 7	2	2	2	2	2
dotaznik 174	1	4	3	5	6	6	1	3	1	3	1	3, 5, 8	2	2	5	1	1
dotaznik 175	2	4	3	2	4	6	1	3	3	2	2	1, 2, 3, 5, 7, 8	1	2	5	1	2
dotaznik 176	2	6	3	3	1	4	2	3	1	3	1	3, 8	2	3	5	1	5
dotaznik 177	1	4	3	4	5	7	1	3	2	2	1	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8	2	3	1	1	1
dotaznik 178	1	4	3	4	2	5	2	2	3	2	5	3, 4, 5, 6, 7, 8	1	2	3	2	2
dotaznik 179	1	4	3	4	2	6	1	2	3	2	1	1, 2, 3, 5, 7, 8	1	2	1	1	2
dotaznik 180	1	4	3	4	1	4	2	5	1	3	1	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8	2	2	3	1	1
dotaznik 181	2	5	3	2	nula	1	4	6	4	2	2	3, 5, 6, 7, 8	2	3	5	2	3
dotaznik 182	2	4	3	4	6	6	1	3	1	2	1	1, 3, 4, 5, 8	2	3	1	1	1
dotaznik 183	1	4	3	4	3	4	1	2	4	2	1	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8	2	3	5	1	1
dotaznik 184	1	4	3	4	1	3	1	2	4	2	1	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8	2	3	5	1	1
dotaznik 185	2	4	3	4	1	5	1	3	1	2	4	2, 3, 4, 7, 8	1	3	5	1	1
dotaznik 186	2	4	3	2	2	3	1	4	1	2	3	3, 5, 7, 8	1	3	5	1	2
dotaznik 187	2	4	3	3	1	3	3	1	2	5	1	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8	2	3	5	1	2
dotaznik 188	1	4	3	6	4	6	1	2	1	2	1	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8	1	3	5	1	1
dotaznik 189	2	4	3	5	3	4	2	2	2	2	5	1, 6, 7	2	3	5	1	1
dotaznik 190	1	4	3	4	3	5	1	3	2	2	1	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8	2	1	5	1	1
dotaznik 191	2	4	3	4	7	6	1	3	1	2	3	1, 2, 4, 5, 7, 8	2	2	5	1	1
dotaznik 192	2	4	3	4	3	6	1	3	1	2	1	1, 3	2	2	5	1	1
dotaznik 193	1	4	3	4	4	7	1	1	2	2	1	3, 7, 8	2	3	1	1	1
dotaznik 194	2	4	3	4	4	6	1	2	1	3	5	2	2	3	1	1	1
dotaznik 195	2	4	3	2	1	2	2	5	2	2	5	3, 5	2	3	1	3	6
dotaznik 196	2	4	3	4	1	3	1	4	1	2	1	3, 6, 7	2	3	5	1	1
dotaznik 197	2	4	3	2	nula	1	4	6	4	2	1	1, 3, 4, 5, 8	2	3	5	1	1
dotaznik 198	1	4	3	4	3	2	1	4	2	2	1	1, 2, 3, 5, 7, 8	2	1	3	1	1
dotaznik 199	2	5	4	3	1	2		6	4	2	2	2	2	3	5	1	2
dotaznik 200	1	5	4	4	1	2	2	1	1	2	1	6	2	2	5	1	1
dotaznik 201	1	5	4	5	5	6	1	4	3	2	5	1, 3, 7	1	2	4	1	1
dotaznik 202	1	5	4	4	2	3	2	2	3	2	1	3, 8	2	2	5	3	2
dotaznik 203	1	5	4	4	7	7	1	3	2	2	5	1, 2, 3, 5, 7, 8	2	3	5	1	1
dotaznik 204	1	5	4	4	2	2	1	3	3	2	2	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8	2	2	3	1	2
dotaznik 205	1	5	4	5	6	5	2	2	3	2	1	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8	2	2	5	1	1
dotaznik 206	2	5	4	4	4	5	3	3	2	2	1	1, 3, 4, 5, 7, 8	2	2	5	1	1
dotaznik 207	1	5	4	5	4	4	1	2	2	2	1	1, 3, 4, 5, 7, 8	2	3	1	1	1
dotaznik 208	2	5	4	4	1	7	1	2	3	2	5	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8	1	1	2	1	1
dotaznik 209	2	5	4	2	2	4	1	6	2	2	1	2, 3, 5, 7	2	2	2	1	1
dotaznik 210	2	5	4	2	nula	4	4	6	2	1	1	3, 4, 5, 7	2	2	1	1	1
dotaznik 211	1	5	4	4	9	7	1	3	3	2	4	1, 2, 3, 5, 7, 8	2	2	5	1	1
dotaznik 212	1	6	4	8	2	3	3	3	3	2	4	3	2	1	5	1	6
dotaznik 213	1	5	4	8	2	4	1	2	2	2	3	1, 3, 5	2	3	2	2	2
dotaznik 214	2	5	4	4	2	2	3	2	2	2	1	2	2	3	5	1	2

dotazník 215	1	5	4	5	5	6	1	3	3	2	1	1, 3	2	2	2	1	1
dotazník 216	2	5	4	2	2	5	1	4	1	2	1	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8	2	2	2	1	2
dotazník 217	1	5	4	8	6	5	1	2	2	2	2	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8	2	2	5	1	1
dotazník 218	2	5	4	6	1	3	2	4	4	2	1	1, 3, 5, 8	1	2	5	1	1
dotazník 219	1	5	4	5	3	7	1	2	1	2	2	1, 3, 5, 7	1	1	3	1	1
dotazník 220	2	5	4	2	nula	1	4	5	3	4	5	3	2	1	5	2	1
dotazník 221	2	5	4	4	1	3	1	2	1	2	1	1, 3, 7, 8	1	3	5	1	1

Příloha C - Sumarizace jednotlivých odpovědí z dotazníků

	odpovědi 1	odpovědi 2	odpovědi 3	odpovědi 4	odpovědi 5	odpovědi 6	odpovědi 7	odpovědi 8
Tvé pohlaví:	107	114						
Kolik ti je let?	0	0	0	63	85	73		
Do jaké třídy chodíš?	0	0	73	73	75			
Jak nejčastěji trávíš svůj volný čas?	10	33	19	88	49	6	4	12
Kolik kroužků navštěvuješ?	49	44	31	30	18	7	3	3
Kolik dní v týdnu věnuješ kroužkům nebo sportu?	18	24	37	35	47	33	25	
Co bylo důvodem zvolit si zrovna tento nebo tyto kroužky?	123	34	34	25	2			
Kolik nejvíce času času strávíš denně u PC / TV ?	12	66	50	40	23	27		
Myslíš si, že způsob trávení volného času tě ovlivňuje?	80	74	36	29				
Jak bys charakterizoval/a svůj volný čas?	25	172	14	2	6			
Už ses někdy setkal/a se šikanou?	121	39	23	10	26			
Zakroužkuj, co patří podle tvého názoru do projevů šikany:	1	13	34	1	2	3	1	1
Máš nějaké zkušenosti s vandallismem = bezdůvodné ničení cizích věcí?	34	182						
Domníváš se, že způsob trávení volného času souvisí se vznikem závadového chování?	26	96	96					
Kde ses poprvé setkal/a s pojmem droga?	49	36	18	27	91			
Byl/a jsi někdy za své chování ve škole potrestán/a?	171	37	9	1	2	0		
Moje chování se mnou již řešili :	145	63	4	0	4	4	0	1

Příloha D - Zájmové kroužky v základní škole, 1. stupeň, š.r. 2017/2018

Název kroužku:

Pohybové hry I

Pohybové hry II

Pohybové hry III

Pohybové hry - předškoláci

Dramatický kr.

Německý jazyk - projekt

Informatika

Dyslektický kr.

Logopedie

Čtení mě baví

Taneční kroužek

Ruční práce

Dovedné ruce

Dance Fitness

Začínáme s Aj 2.ř.

Začínáme s Aj 2.ř.

Příloha E - Přehled sportovního vyžití v městě

Sportoviště města

Bazénová část:	Kondiční plavání Plavání pro seniory Plavání pro veřejnost
Plavecké kurzy Aqua fitness	
Relaxační část:	Finská a parní sauna
Fitness část:	H.I.I.T. posilovna Kruhový trénink TRX Tabata Pilates Piloxing Power jóga Jóga Spinning Bodystyling F.L.I.T. Břišní a zadečkový speciál Posilovna
Sportovní akademie:	Atletika Gymnastika Míčové hry Bruslení Plavání Lezení
Baletní příprava Zimní stadion:	Veřejné bruslení Bruslení školek a škol Kurzy TJ Letní víceúčelová plocha (př. pro in-line sporty) Lezecká stěna
Letní koupaliště Skate park Sportovní hala	

Základní umělecká škola

Hudební obor:	Hra na klavír Hra na varhany Hra na keyboard
---------------	--

	Hra na zobcovou flétnu
	Hra na příčnou flétnu
	Hra na klarinet
	Hra na saxofon
	Hra na trubku
	Hra na housle
	Hra na violoncello
	Hra na violu
	Hra na kytaru
	Hra na akordeon
	Sólový a sborový zpěv
	Soubory (smyčcový, flétnový, lidové muziky, sbor instrumentalistů)
Výtvarný obor:	Plošná tvorba (kresba, malba, grafika)
	Prostorová tvorba (modelování - keramika, kašírování)
	Výtvarná kultura (II. stupeň)
Taneční obor:	Taneční praxe
	Současný tanec
	Scénický tanec
Literárně dramatický obor	<i>Připravuje se</i>

Junák - středisko Vydří stopa

Oddíly:	Duha
	Vládci vzduchu
	Roj světlušek Studánka
	Smečka vlčat Stopaři
	Gabrety (Hartmanice)
	Medvědi (Kašperské Hory)
	Poutníci (Hlavňovice)

SVČ (Dům dětí a mládeže)

Kroužky:	Basketbal
	Dance mix
	Dívčí klub
	Dračí doupě Dobrodružství
	Dračí doupě Experti
	Dračí doupě Svět
	Dramatický
	Fidget Spinnery Klub
	Flétna
	Florbal

Hip Hop
Horolezecký
Junior Ranger
Kadeřnice, vizážistka
Keramika
Kutílkové
Kytara
MAGIC the gathering
Modeláři
Paličkování
Pokémoni (Magic)
Relaxační cvičení
Robotický I.
Robotický II.
Rybáři
Softball
Spinning
Společenské hry
Šachy
Tanečky - Mrňouskové
Tenis
Tvoření se Štěpánkou
Vaření
Výtvarný

Hasičský záchranný sbor České republiky – Plzeňský kraj

Sbor dobrovolných hasičů

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Karolina Šafaříková

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Forma studia: prezenční

Název práce: Využití volného času dětí na 1. stupni základních škol jako prevenci sociálně patologických jevů

Rok: 2018

Počet stran textu bez příloh: 58

Celkový počet stran příloh: 16

Počet titulů české literatury a pramenů: 33

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 0

Počet internetových zdrojů: 11

Vedoucí práce: PaedDr. Mgr. Hana Žáčková